

Q. D. B. V
RUDIMENTA RHETORICÆ.

ex
Partitionibus & Institutionibus
GERHARDI JOHANNIS VOSSI,
singulari studio & operâ
M. SEBASTIANI MITTER-
NACHT,
veluti casuram, extracta;
nunc vero

Pro faciliori praeceptorum perceptione
in Quaestiones mutata, nonnullisq; in
locis
à

M. JOHANNES
SCHWARZIO WITTENB: Lycei,
quod in Reg: Lib. Civit: Superioris
Hung: Barchinâ est, Rectore,
aucta & in usum
illius Juventutis studiosa
excusa,

Typis & Sumptibus Amplissimi
& Nobiliss: Senatus ibidem.
Anno C. 1669.

In Civitate
Regiâ Liberâq; , Bartphâ,
Patribus & Musageris
Conscriptis,

V I R I S
GENEROSIS, NOBILISSIMIS,
AMPLISSIMIS, juxtim ac
CONSUETISSIMIS

Dn. *f* V D I C I ,

Caterisq; Dn.
omnibus ac singulis,
Amplissimi Senatorii Ordinis
ADSESSORIBUS GRAVISSIMIS,
D. Patronis, Evergetis atq; Pro-
motoribus meis,

ut submissio, ita devoto, honoris
& amoris cultu, vultuque
ætatem Colendis,

Ἰα πρὸς εὐχαρίαν καὶ εὐπράξιον precatur
Iisdem ut omni Pietatis actû
obstrictissimus, ita addictissimus

M. JOHANNES SCHVVARZIUS
Vittenb. Lycei Bartphen. Rect.

6722

Nescio, quis audacia livor,
aut si quid livore audacius, occu-
pare subinde videtur animos, ut qui-
bus sese devinctos fortè persentiscant,
oppidè ut iisdem se evincant, quocunq;
nitantur nisu. Videlicet sibi ipsi ad ef-
fatum Plinii, fortunam fingunt,
hujusq; missilibus, utut globi ad instar in-
mari velivolonantibus, aliquantò sa-
curius, quam par est, confidunt: licet vel
hora momento etiam cum quadri videtur
polliceri firmitatem, suos defraudet illa
alumnos. Nam levis fortuna Dea est, ut
in eandem fatur Seneca, huic quanto
parcius, qui credit, tantò minùs fallitur.
Itane autem per dubia seipfos deludunt
mortales? Sed & audacem juvasse inter-
dum visa est illa. & qua in quancunq;
devolvit diu pariem, mox feliciori successu
defigit. In hujus spem, qualemcunq; istam
primariarum meatuum umbra, (verius dic-
re)

Arz

reus

re in noctem.) in Vestrum splendore as
Nominis sinum deferendam duxi, quoad
hactenus non unis sollicitus vixerim vo-
ris. qui Vestrum animum, non dicam be-
neficum, (ita enim jejunijs paulò
de eodem senire) sed verè Paternum
demereri me velle, explicarem. His
itaq; velut jugi conflictu, compulsus, ad
facem Vr. Vr. Amplius : Amplius : has
laborum tenebras aperire sum ausus, simul
verò expendens. etiam per noctem ad diem
ivi. Et quidni confidentius aperirem ? li-
cet conspectu Vestro dignas minùs, qui, in
amoris erga Studiosam juventutem testa-
men, & Sumpribus Vestris exprimi typis
illas curastis. Reddo itaq; quod Vestrum
magis, quàm meum, & ut facilitate, quò de-
nit, idem exceptum; supplici vultu in sto. Quod
tanto magis obienturum me confido, quò tanto ma-
gis de Benevolentia Vestra, ad quam in pra-
sens pro socio, ne dubitem, pietas hortatur. Va-
lere Masagera Colendi, & ut fecistis hactenus,
aq; dalem erga me, meosq; discipulos, afficium
ad tumulum usq; servate. Dabim e Musaeo

X VII Calend. Septembris,
Anni cto lxxc LXX.

~~EXCIPIT~~
PRAEFATIO AD LECTOREM.

Supra vulgus videntur sape-
re, qui per compendiosos, eosq; a-
pertos, doctrina calles ad scientia ab-
dita deproperant; quàm qui per an-
fractuosos verborum, rerumq; sinus ad
eandem contendunt, quòd non tam hi,
quàm illi discantis & a dori & memo-
ria belle consulunt, O! quanto labore
vix hauriuntur Systemata! quanto
cum radio vix ac ne vix quidem lea-
guntur! quin ad limina discendi ara-
dor torpescat protinus. Nihil, me
judice, majori aut aequali sibi virtute
devincit ingenia, quàm compendiosa
doctrina. Inest eidem, nescio quid, di-
vini, quòd mirà vi ad suscitandos pol-
let animos. Prodit ab illius modo con-
spectu quòd nostrum facilitate suà sub-
fascinat confestim animum, ut quem-

43

admo-

admodum torpedo piscis veneni
quādam occultā vi piscatorum
stupefacit lacertos: ita, veluti cip-
pis, numellisve, constringitur mens,
discendi cupida, donec sopore quodā
felici eidem obtorpescat tota. Et si
quis ejus me sponsores postulet, in
hanc rem, quasi in proscenium, edu-
cerem viatores, qui iter benè tritum
breviusq; festino juxta ac lato decur-
runt cursu; in ingens verò spatium
quod effusum est, aut senticosum, ubi
caliginosi dum fruticesque, veluti ad
insidias exsurrexere, tardiori & invi-
to: ita ab ingressu horrent ingenia,
numerofam ubi rerum conspiciunt se-
riem: quippe, arduis adhuc inveti-
studii, vix superabilem esse illam, de-
sperant; Contrà, succinctam ubi anim-
advertunt, invitante Minervā hau-
rire easdem desudant. Ars aliàs lon-
ga, vi-

ga, vita verò brevis. Punctum li-
nex est, totum quod vivimus aut,
si quid est, minus puncto; & ho-
tamen per infantiam desidiamq; fer-
me nobis totum elabatur. Parum, qui
supersse videtur, in tot sibi ars divisi
particulas, ut vix hæc sufficiant ad res
necessarias, delibandas saltem, non
dicam hauriendas totas, si sissima
quamvis impendantur illæ. Quare
annis & ingenis consulant oportet, qui
varis variarum rerum scientiis imbueri
juventutem attentant. Atq; id fuit
causa, ob quam in compendiosa Rhetori-
ces precepta meditatus sum, quoad Scho-
lastica munia auspiciatus primū, felicio-
ri videlicet cum successu ut obirem eadem.
Hæc autem in arte praeambulum nbi
perspexi Clarissimum Mitternacht, qui
Vossii Rhetoricam eā rudimenta scitè jux-
tā ac concinnè contraxit, eadem in Ly-
ceum nostrum introducenda duxi. Sed

ob exemplarium defectum, typis, ut exponatur, consultum putavi: id quod facile à Generos: & Ampliſſ. Dn. Patronis obtinui: ita, ut sumptibus publicis expressimi Rhetoricam curarent presentem. Et cum eadem operâ hic duos dealbare parietes licuit, supplevi, quæ forsân, vel desiderare, vellimam quadantenus mereri videbantur, præceptaq; ipsa per quæstiones tractavi, quod feliciter ita teneri iudicem. Hoc si, Lector Benevole, æquo animo expendis, me non in gloriola alicujus aucupium, (quippe ingenii non mei, cuius tenuitatem, etiam non admonitus, agnosco, fœtus iste quod sit, suprà sum confessus,) sed in juventutis nostræ usum, Rhetoricam præsentem in lucem edidisse, iudicabis. DEUS, ex voto ut succedant cuncta, concedat! Tu vero, Lector Benevole, vale, & omnia non sinistro affectu consue.

RUDL

RUDIMENTA RHETORICA,

Eorumq; in specie

Proæmium.

De

NATURA.

h. e.

Definitione & Divisione

Rhetorices.

Quid est Rhetorica?

RHETORICA est habitus instrumentalis, tradens modum de quacunque re ornatè & copiosè dicendi, ut ita alteri persuadere aliquid possimus.

Quodnam est objectum Rhetorice?

Objectum hîc in genere est quæstio quælibet, quatenus alteri persuaderi debet, siue theoretica, siue practica sit; in specie tamen quæstio civilis.

Quotplex est quæstio civilis?

Duplex: thesis & hypothesis.

Quid est Thesis?

Est quæstio infinita ac universalis, quæ rem generaliter proponit, ut: estne bellum gerendum?

A s

Quid

Quid est Hypothesis?

Est quaestio finita & singularis, quæ re per certas circumstantias proponit: ut, *estne bellum gerendum Imperatori Romano contra Turcas?*

Quis & quoruplex est finis Rhetorica?

Finis, vel intermedius est: ut docere, delectare, movere; vel ultimus: ut, perivadere.

Quibus mediis fines isti comparantur?

Argumentis Rhetoricis.

Quid est argumentum Rhetoricum?

Est inventum probabile ad faciendam fidem.

Quomodo tractari debent argumenta?

Eadem inveniendò, inventa disponendò, disposita exornandò formatur Oratio; formata v. pronuntiatur; quibus, ceteris distinctis paribus, totum Oratoris officium absolvitur.

In quot ergò partes Rhetorica commodè dividetur?

Pro

Pro varietate mediorum in quatuor: in Inventionem, Dispositionem, Elocutionem & Pronunciationem.

Pars I.

De

Inventione.

Quid est Inventio?

Est excogitatio argumentorum ad persuadendum idoneorum.

Quoruplex est Inventio?

Duplex: Generalis & specialis. ut ex seqq. Capit. patebit.

CAPVT I.

De

Inventione Generali.

Quid est Inventio generalis?

Ubi ratio inveniendi generalia tantùm argumenta, ad varias materias indifferentia, proponitur.

Quibus in partibus consistit illa inveniendi ratio?

A 5

In

In materia & forma argumentorum.
De quibus in seqq. membris.

MEMBRUM I.

De

Argumentis materialiter spectatis.
Quotuplicia sunt argumenta ratione
materiali?

Triplicia : rationum, morum,
& affectionum : Græcis vocantur,
λογος, ἦθος, πάθος. Ex quibus mores in
Exordis ad conciliandum; rationes in
confirmatione ad docendum; affectus ve-
rò in Epilogo ad permovendum adhi-
bentur, de quibus sequentia Incisa.

Incitum I.

De

ARGUMENTIS RATIONVM.

Quid sunt rationes?

Sunt argumenta, quibus thema no-
strum confirmamus, ut id persvadeamus
auditori.

He num unius generis sunt?

Nō; sed sunt vel artificiales, vel inartif.

Quanam sunt inartificiales?

Quæ aliunde allatæ, ab Oratore so-
lū in arte tractantur: ut sunt, testes, syn-
graphæ, tabulæ, iurandum, &c.

Quæ sunt Artificiales?

Quæ ab Oratore artis beneficio inve-
niuntur.

Nam & he variant?

Omnino: Quædam enim Logicæ cum
Rhetoricæ sunt communes, & petuntur
ex Locis Dialecticis, quæ his versiculis
continentur: (poscas,

Quid per quæquale est? Effecta; Adjuncta q;
Contra: par; Testes: leges cum Judice; Exempla;
quædam vero sunt Rhetoricæ propria.

He quotuplices sunt?

Duplices: aliæ sunt omnibus Causa-
rum Generibus communes, ut Possibile
& Impossibile, Magnum & Parvum;
aliæ sunt cuique Geni propria & vari-
ant pro varietate illarum.

Quid sunt Genera Causarum?

Sunt

In materia & forma argumentorum.
De quibus in seqq. membris.

MEMBRVM I.

De

Argumentis materialiter spectatis.

Quotuplicia sunt argumenta ratione
materiali?

Triplicia : rationum, morum,
& affectuum : Græcis vocantur,
λογος, ἦθος, πάθος - Ex quibus mores in
Exordio ad conciliandum; rationes in
confirmatione ad docendum; affectus ve-
rò in Epilogo ad permovendum adhi-
bentur, de quibus sequentia Incisa.

Incium I.

De

ARGVMENTIS RATIONVM.

Quid sunt rationes?

Sunt argumenta, quibus thema no-
strum confirmamus, ut id persvadeamus
auditori.

He num unius generis sunt?

Nō; sed sunt vel artificiales, vel inartif.

Quanam sunt inartificiales?

Quæ aliunde allatæ, ab Oratore so-
lè n arte tractantur: ut sunt, testes, syn-
graphæ, tabulæ, iurjurandum, &c.

Quæ sunt Artificiales?

Quæ ab Oratore artis beneficio inve-
niuntur.

Nam & he variant?

Omnino: Quædam enim Logicæ cum
Rhetoricæ sunt communes, & petuntur
ex Locis Dialecticis, quæ his versiculis
continentur: (poscas,

Quid per quæquale est? Effecti, Adjuncti &c.
Contra: par; Testes: leges cum Judice; Fama,
quædam vero sunt Rhetoricæ propria.

He quotuplices sunt?

Duplices: aliæ sunt omnibus Causa-
rum Generibus communes, ut Possibile
& Impossibile, Magnum & Parvum;
aliæ sunt cuique Geni propria & vari-
ant pro varietate illarum.

Quid sunt Genera Causarum?

Sunt

Sunt Classes rerum, vel quaestionum, quas alteri persuadere possumus; pro diversitate verò qualificatum ita distinctæ, ut exinde argumenta, quibus illæ commodè tractari possunt, desumantur.

Quot sunt Genera Causarum?

Communiter statuuntur tria: Demonstrativum, Deliberativum & Judiciale.

Quid est Genus Demonstrativum?

Quo laudamus, vel vituperamus.

Qua materia ad hoc Genus pertinent?

Varia; quæ ratione temporis & subiectorum sunt distinctæ. Nam respectu illius laudantur vel vituperantur imprimis, quæ in tempore presenti existunt: rariùs futura vel præterita; nisi laudem eventuram conjicias, aut viventium seu defunctorum facta memores. Respectu horum pertinent huc (1.) Persona, v. g. quando laudamus Josephum & vituperamus Judam. (2.) facta, ubi laudamus David,

Davidem, Goliathum prosternentem, & vituperamus Lucretiam seipsam interficientem. (2.) res, ut sunt; virtutes & vicia, loca naturalia & artificialia, disciplina, arte facta, partes totius &c. & tandem quoque, quæ huc referendæ sunt, privationes.

Pro laude vel vituperio Personarum, unde sumuntur argumenta?

(1.) à Genere. (2.) Patriâ, (3.) Naturâ. (4.) Fortunâ, sub qua divitiæ & honores comprehenduntur. (5.) Institutione. (6.) Affectionibus, & quæ harum fundamenta sunt, virtutibus. (7.) Morte. & (8.) Sepulturâ. Qui ordo quidem naturalis est, quod si quis artificiosam mavult, à virtutibus certis etiam personam commendare potest.

Pro factis quæ faciunt argumenta?

Quæ ab Honesto, utili, facili, & quæ his contraria, sunt posita: quorum illud ad Efficientem, illud ad effectum vel finem,

ne n. hoc verò ad Circumstantias pertinet. Nec parum in hanc rem præstat, si dixeris: quod quis primus, solus, cum paucis, præcipue tempore maximè necessario, sepe in laudem civitatis & novum sui honorem fecerit.

Quinam sunt Loci rerum?

Præter honestum, utile & facile, accedunt quoque necessarium & jucundum, Quamvis artificialia, ut domus, urbes, &c. communiter, ut Personæ, tractari soleant.

Quid est Genus Deliberativum?

Quo suademus, vel dissuademus.

Quæ Materia huc spectant?

Omne futurum, & quidem, quod in manu ac arbitrio nostro positum est, v.g. si suadeas pacem, dissuadeas bellum, Cui accensetur quoque res sacra, quæ: videlicet hæ docendæ sunt.

Per quæ Media aliquid suadetur vel dissuadetur?

Per

Per ista: ut aliquid dicatur futurum, (1.) *Honestum* & legibus consentaneum, vel turpe, (2.) *utile vel inutile* (3.) *æquum vel iniquum* (4.) *necessarium vel non necessarium*, (5.) *jucundum vel molestum*, & (6.) *gloriosum*.

Quid est Genus Judiciale?

Quo accusamus, vel defendimus.

Circa quam Materiam versatur

hoc Genus?

Circa controversias forenses de rebus præteritis,

Quæ hujus Generis sunt argumenta?

Hæc variant pro varietate statuum.

Quid est Status?

Status, si generaliter spectemus eum, est quaestio, ex primo causarum conflictu proveniens; specialiter verò, & prout hic consideratur est id, quod ex prima accusatoris intentione & defensoris depulsionem nascitur: Qualis Status oritur, quando Milo accusatus, quod Clodium interfe-

cerit

cerit, factum quidem fatetur, sed iure se fecisse, ait: & quidem talis: Jure ne, an injuriâ, Clodium interfecerit Milo?

Quotuplex suboriri potest Status?

Quadruplex: Conjecturalis Finitivus, Qualitatis & Quantitatis.

Quid est Status Conjecturalis?

Quando quæritur: an quid factum sit, nec ne? ut, an Roscius occiderit Patrem suum?

Per quid destruitur vel adstruitur iste Status?

Per Voluntatem & Facultatem. Quæcum illa probatur (1) ex affectibus, irâ, odio, amore, &c. (2) ex Causis Finalibus, sc. spe commodi vel impunitatis. (3) ex ingenio & proprietatibus naturalibus, moribusq. (4) ex signis, dictis videl. & factis: Hæc verò ex Circumstantiis rerum & personarum. Undè huc pertinent vires corporis, animi promptitudo, copiæ, opes, locus, tempus, testes, rumores, tormenta, &c.

Quid

Quid est Status Finitivus?

Quando de nomine rei quæritur: ut, Estne Sacrilegium, aut furtum appellandum, si quis pecuniam profanam è loco sacro abstulerit?

Unde hîc petuntur argumenta?

A Conditionibus bonæ, vel vitiosæ malæ definitionis; quæ, quia oratoria est, prolixior ex causis, effectus, subjectis & adjunctis effertur. Confirmatur à argumentis à consuetudine, à equitate legis, similibus, exemplis, aut loco aliquo communi deductis.

Quid est Status Qualitatis?

Quando quæritur: quale sit factum? ut: Milo quidem occidit Clodium, sed iure id fecit. Alique vel Negatialis vel Judicialis.

Quid est Status Negatialis?

Quando de re futura quæritur, recte ne & honestè ea fieri possit? ut, an bellum sit gerendum? Alique Generis Deliberativi proprius.

Quid

Quid est Status Juridicialis?

Quando de re præcisa quæritur: ut,
An Horatius jure interfecerit Sororem?
estque iterum vel *Rationalis*, vel *Legalis*.

Quid est Status Rationalis?

Quando de facto ipso quæritur, & hic
vicissim in *Absolutum* & *Transumpti-*
um dividi solet.

Quid est Assumptivus?

Qui factum de jure defendit.

Per quæ argumenta hoc fit?

Per (1) *jus naturale* (2) *jus scriptum*
(3) *consuetudinem* (4) *judicatum live*
exemplum (5) *aquum vel bonum* &
(6) *factum*.

Quid est Status Transumptivus?

Qui defensionem facti, per se debilem,
juvat, re foris assumptâ,

Quibus argumentis hic utitur?

(1) *Confessione*, quæ adjunctam ha-
bet purgationem & deprecationem (2)
Comparatione (3) *Translatione*, & (4)
Remotione.

Quid

Quid est Status Legalis?

Quando de lege aut scripto alicujus
disceptatur, siquæ hoc (1) per *Status*,
Scripti & *sententia* (2) *Ratiocinationis*
(3) *Contradictionis* & (4) *Ambigui*.

Quid est Status Scripti & Sententia?

Qui de Scripti sententia, quæ forsitan
videtur ambigua, controversat.

Quanam hæc faciunt argumenta?

Quæ ex definitione, divisione, causis,
effectibus, circumstantiis, contrariis & testi-
moniis, nunc divinis; nunc humanis
confici possunt.

Quid est Status Ratiocinationis?

Qui ex eo, quod scriptum est, aliud
non scriptum, quod par ejus ratio sit,
colligit.

Quibus hic opus est argumentis?

Quæ ex *Locis*, *Generis*, *Causarum*,
Comparationum, *Contrariorum*, bona vel
mala consequentia emergunt.

Quid est Status Contradictionis?

Quando

Quando duæ pluresve leges, tanquam contrariæ: aut una lex, habens plura capita, quæ casu contraria fiunt, controversiam pariunt.

Quibus iste componitur argumentis?

Idem, quæ duci possunt (1) *ab efficiente*: quod validior tamò lex habenda sit, quanto major sit Legislator. (2) *à Materia*, quod lex specialis deroget generali: aut lex tabulæ primæ præfata secundæ (3) *à Circumstantiis* temporis, personarum & rerum, quod lex antiqua cedat novæ. (4) *à fine*, quod cessante fine, cesset ratio legis, &c.

Quid est Status Ambigui?

Quando dictio aliqua, plura significans, controversiam parit.

Hic unde hauriuntur argumenta?

Ex Grammatica, Definitione, Divisione, Circumstantiis, Comparatis, aut aliis, ex quibus ambiguitas suboritur.

Quid est Status Quantitatis?

Qui

Qui de Magnitudine rei disceptat: ut, si constet, esse crimen; & tamen negetur, grave illud esse.

Quomodo Status iste componitur?

Amplificatio & imminutio imprimis attenditur. Videndum igitur, quid magnum aut exiguum censeatur debet.

INCISVM II,

De,

ARGUMENTIS AFFECTIVVM.

Quid sunt Affectus?

Sunt certi animi motus, à DEO implantati, qui ab Oratore in Conclusionem leuè excitati, persuasionem iuvant.

Quomodo variant Affectus?

Variant pro varietate Generum, Causarum: Qui tam enim sunt Generis Demonstrativi; ut, Merus, Spes, Pudor, Impudentia, Amor & Odium; quidam Iudicialis; ut, Ira, Indignatio, Invidia, Lenitas,

Lenitas, Misericordia, Amor & Odium,
quæ nunc moveri, nunc sedari possunt.

*Quomodo moventur, & in specie
Amulatio?*

Cum ostenditur, paribus aut similibus
bona esse præposita, ob quæ idem ac-
q.iri possit honos; ut sunt: *Virtus, eru-
ditio, Magistratus, horum amant, biblio-
theca lucleata & similia.*

Quomodo Contentus?

Cum dicitur, inter pares vel similes
non esse eandem fortunam aut honorem.
*Despiciuntur ergo, qui prosperâ fortuna
utuntur, quamvis bonis careant honora-
tis.*

Quomodo Letitia?

Considerando boni magnitudinem,
& ostendendo, quantum præsens fortuna
potior sit alterâ; nec non res lætas audi-
toribus objiciendo.

Quomodo Dolor?

Per mali præsentis exaggerationem.

Qor

Quomodo Gratia?

Ostendendo *indigentiam* vel *indigni-
tatem* accipientis aut erogantis; doni-
pius *excellentiam* vel *quantitatem* &c.

Quomodo Metus?

(1) Si malum vel periculum tam
publicum, quam privatum objiciamus,
ejus magnitudinem exponamus (2) Si
imminere jam illud καὶ ὑποπτασιν
ostendamus.

Quomodo Spes?

Primum, si ostendatur fieri aliquid
posse, vel factum esse. *Deinde*, si subli-
dia necessaria de mo. strentur. *Et tandem*
Si favor divinus promittatur.

Quomodo Pudor?

Objiciendo ea, quæ factu sunt im-
pia; vel talem factorum signa, quorum
nos pudet apud eos, quæ in pretio ha-
bemus, quæ eorundem licet non sint ob-
noxii criminum, severi tamen illorū sunt
centores; aut facile, quæ sciunt, divul-

B

ganis

gant, aut nobiscum semper benigne egerunt.

Quomodo Impudentia?

Contemnendo res, quæ factu turpes, & turpis rei signa esse creduntur.

Quomodo Ira?

Si contemptum fuisse auditorem testamur, *despectione*, quæ sine impedimento fit; *incommodatione*, quæ cum impedimento, & *contumeliâ*. In hanc facit quos quæ facinoris admissi atrocitas, Innocentiæ *lesio* malitia lædentiis & *damnum* futurum.

Quomodo Indignatio?

Quando Vitæ prioris sordes vel utilitas confertur cum præsentis temporis opibus, vel potentia, vel gloria, indignoq, esse collata omnia demonstratur.

Quomodo Invidia?

Quando Pares aut inferiores evolasse intolerantiùs se jactasse, & æqualitatem communis juris dignitate & fortunâ suâ transi-

transiisse dicimus, non tam virtute, quàm vitis claros.

Quomodo Lenitas?

Hæc moveri potest, si obvertamus *Personas idoneas* & *res apertas*. *Personæ* sunt pueri, senes, foeminae, formâ & lingua præstantes, item antistites: *Ad res* pertinent *tempus opportunum* facti *excusatio*, quæ ostendit, non esse aliquid factum animo malo, aut ex contemptu; & tandem *deprecatio ingenua*.

Quomodo Misericordia?

Quando indicatur, magnum & periculose exitiale malum premere immeritum. Id quod postea magis dilucidatur, si persona ista à conditione, statu, loco, tempore, fine, modo aut querelis & verbis & gestu productis describatur, & ejus prior felicitas cum præsentis calamitate comparatur.

Quomodo Amor?

Quando id velle videmur, quod utile

est auditoribus ; aut salutem publicam, præferimus commodis propriis ; aut quando animum gratum pro beneficiis acceptis significamus, aut auditorum virtutes & merita, eâ, quâ decet, modestiâ de prædicamus.

Quomodo Odium?

Commemorando actiones inimiciter adversantes bono, quod amamus.

Quomodo sedantur Affectus?

Cum contrario, quo moventur, modo tractantur.

INCISVM III

De

ARGVMENTIS

MORVM.

Quid sunt Mores?

Sunt certus in Oratore dicendi Modus & habitus, quo is animos auditorum in Exordio suo conciliat.

In

In quo consistit ille moratus dicendi modus?

In duabus partibus ; quarum altera est, si Orator seipsum observet, & altera, si auditores respiciat.

Quomodo Orator observare debet se ipsum?

Quando in Oratione ipse (1) dicit non audacter, sed prudenter, ne videatur alios monere. (2) virtutes laudet & vitia taxet; & (3) præ se fert singularem amorem & benevolentiam erga auditores. Rem publicam vel Patriam, his enim facile credimus, qui & rem intelligunt & bene nobis cupiunt. Hoc est, si Orator in dicendo, prudens, probus & benevolus sit.

Quomodo Auditores?

Quando ipse exactè eorum mores observat. Hinc videndum illi est, apud quos dicat, & de quibus dicat. Nam mores hominum variant, cum pro natura

B 3

cura

cura gentis ac Reipublicæ: *sum* etiam
in singulis, pro ratione affectuum, ha-
bitum, ætatis ac fortunæ.

MEMBRUM II.

De

ARGUMENTIS FORMALI-

ter spectatis.

*Quotuplex est forma, quâ argumenta
in Oratione ponuntur?*

Duplex: *Generalis & specialis.*

Qua est forma generalis?

Syllogismus perfectus, Enthymema
cui adjungitur Exemplum.

Qua est forma specialis?

Quâ forma generalis modo Oratorio
& à Logico diverso, disponitur.

Quomodo hoc fit?

Diversimodè, pro diversitate formæ
generalis: *Aliter enim disponitur Syllo-
gismus, aliter Enthymena vel Exem-
plum.*

Quomo.

*Quomodo Oratorum dispositio
Syllogismus?*

Culibet præmissarum, siue ordine, si-
ve minùs ita positæ sint, statim subji-
tur probatio. His, quando accedit con-
clusio, quinque membris forma evadi,
hoc modo:

Sit 1. *Major: Quicquid nos DEO
gratos reddit, illud est utile.*

2. *Ratio Majoris: Nam gratiâ divinâ ma-
jus quoddam bonum non datur. Quc-
quid ergò illam nobis contrahit, illud
utile omninò erit.*

3. *Minor: Sed Pietas nos gratos redâit.*

4. *Ratio Minoris: Nam ita facimus, quæ
DEUS præcepit, debitamq; obedientiam
eidem præstamus, quæ non potest non
esse DEO grata.*

5. *Conclusio, Unde Pietatem esse utilem,
facile colligitur.*

*Quomodo Oratoriè disponitur?
Enthymema vel Exemplum?*

B 4

Id qui-

Id quidem variis modis fieri potest, quorum duos tamen hinc adducere licet, quod reliquos usus docebit.

Quis est primus modus?

Quando nuda quaestio probanda praemittitur, & ratio ejus subjicitur, h. m. *Omnino Pietas est utilis, quia nos apud DEUM efficit gratos & acceptos.*

Quis est secundus modus?

Quando conclusioni probandae submittitur (1.) ratio, (2.) rationis Confirmatio, (3.) Confirmatae exornatio, & (4.) Complexio, quae tota argumentatio concluditur; breviter collectis partibus, h. m.

Conclusio: Pietas est utilis.

Ratio: Quia DEO nos reddit gratos.

Confirmatio: 1. Etenim hic promissit omnibus piis gratiam suam: misericordiam & commoda quaecumque.

2 Et quid gratum reddidit

dit Abrahamum, Moysen, Davidem? quid quaeso aliud, quam Pietas?

Exornatio. Diligimus servum, dicto qui audiens est: Exhilarant nos agri, qui semina accepta largo cum fœnore reddunt: Quidni DEUS servum fidelem?

Complexio: Quodsi ergo Pietas ita DEO gratos atque acceptos nos reddit, prout è dictis patet; quis judicare aliter potest, quam pietatem omnino utilem esse.

C A P V T II.

De

Inventionē Speciali.

Quid est Inventio Specialis?

Quando materiae speciales ad singula Causarum Genera referuntur, & pro iisdem tractandis, specialia argumenta monstrantur.

B S *Quae*

*Quæ ergo Materia pertinet ad
Genus demonstrativum?*

Hujus Generis sunt octo : Orationes (1) Panegyricæ , (2) Nuptiales, (3) Natalitiæ, (4) Funebres, (5) Gratiarum actoriæ (6) Gratulatoriæ (7) Lamentatoriæ , & (8) Valedictoriæ.

Quibus ex Epistolis annumerari possunt
(1) Nunciatoriæ (2) Gratiarum actoriæ
(3) Gratulatoriæ (4) Lamentatoriæ,
(5) Defensoriæ (6) Expostulatoriæ
(7) Exprobratoriæ , & (8) Excusatoriæ.

*Quæ Orationis dicuntur Panegyricæ
& quomodo tractantur?*

I. *Quando coram Senatu in Principis
laudem habetur Oratio :* Ubi post Exordium Principem laudamus , nostram felicitatem deprecamus , Principi longævitatē præcamur , civesque ad obsequium exhortamur.

II. *Quando Principi munus offertur :*
Ubi

Ubi munus cum honestâ laudatione proponimus ; Principis laudem exponimus , (cujus virtutes non solum hoc, sed plura quoque & majora dona postulant) & nos tandem totos ei dedimus.

III. *Quando novo Urbis Præfecto adventanti gratulamur :* Hinc civium ob advenientem Præfectum gaudium testamur, Præfectum ipsum laudamus , conjecturam de nostra felicitate futurâ facimus , urbem ipsam & reliqua inanimata gaudere fingimus , ac tandem persolvimus DEO grates.

IV. *Quando Legatus novi Principis electionem sive successionem fœderatis populis exponit & commendat :* Ubi Personâ Principis laudatâ prius, postea promittit , Principem leges fundamentales servaturum , ac in omni virtutum studio ita victurum , ut habeant , de quo gratulari sibi possint fœderati : ac tandem sibi, suoque Principi, observantiam & subje-

subjectionem debitam à fœderatis promittit, ad quam & verbis amicis illos hortatur.

*Quomodo formantur Orationes
Nuptiales?*

Hic præmitti potest naturalis omnium appetitus simile producendi, sed congressu diversissimo. Deinde commoda conjugii enumerantur, quæ sunt: bona existimatio, procreatio liberorum, & multarum vitæ miseriarum absterfio. Porò, quomodo ex societate conjugali domus, pagi, urbes & regiones, oritur, demonstratur: itaque Sponsis novellis fausta vovetur, liberis & ὑποτάκτοις iustantes coram Parentibus finguntur, & iidem cum Sponsi conferuntur pueritia, quem cum Sponsa laudamus, atque ad mutuum amorem exhortamur.

Quomodo Natalitia?

Hic ante omnia de natiuitatis tempore dicimus, anno scilicet, mense, die, hora; deinceps

deinceps de loco natalicio, quis, qualisve iste sit: post de virtute parentum ac majorum, aut si jam adulto pro die Natalicio gratulamur, omnia in hanc rem adhibere possumus, quibus aliàs Personam laudari exposuimus supra. Tandem, ut dies iste sæpius redeat, vovemus.

Quomodo Funebres?

Has ordimur à signis, vel à sententia, communè satorum necessitatem insinuante, vel ab aliis, quibus commodè ad defunctum transire possumus. Postea laudamus defunctum, & spe, quam de eo conceperamus, nos destitutos, querimus; luctus denique subjicitur consolatio, & adhortatio, ut virtutes defuncti & memoriâ retineant, & imitari studeant auditores.

Quomodo Gratiarum actio?

In his testamur lætitiâ ex beneficio accepto oboriri: Deinde exaggeramus beneficium partim per liberalitatem dantis, par-

tis, partim per necessitatem accipientis, Tandem animum gratum pollicemur, & ut constanter amemur, petimus. Qvò etiam pertinet λόγος ἐκβαλῆ' εἰς.

Quomodo disponitur λόγος ἐκβαλῆ' εἰς?

Hic post reditum, primum patrios lares salutamus, DEoque gratias agimus, quod salvos nos seduxerit. Hinc nostrum absentium desiderium exponimus, atque, ita urbis desideratae laudes persecuti, postremum eidem benè precamur, ac totos nos devovemus.

Quomodo Gratulatoria & quanam sunt illa?

Gratulatoria sunt, quibus gratulamur aliis, aut de re benè gesta, aut de premiis acceptis, aut de periculis superatis, aliisve, in quibus primum rei collatae, actae aut superatae naturam expendimus, & cum agente aut conferente conferimus; deinde gaudium nostrum ex prospero alacrius

terius successu testamur, atque ostendimus, virtutis id esse præmium Tandem DEUM, ut hoc bonum sit perpetuum, & Reipublicæ aut Patriæ proficuum, invocamus. Qvò si vero officium publicum gratulari alicui velimus, dicemus non amiceo, sed urbi ipsi gratulandum.

Quomodo Lamentatoria?

In hac indicamus malum, in quod incidimus, ejusque magnitudinem significamus. Deinde odium in malevolos, à quibus malum perpetimur, excitati, aliquando etiam metum aliis securis injicimus, quod ipsis simile quid possit evenire. Quo commode etiam refertur λόγος προπεμπτικός,

Quid est λόγος προπεμπτικός?

Quando sub amicorum discessum querimoniam vel indignationem in fortunam instituimus, qua amicum nobis avellat. Hinc exercitia dulcia, & haestenua usitata in memoriam revocamus; posthæc

posthæc interrogamus, ubi sunt promissa, quod neuter alterum velit deferere? magnis tamen viris & Legatis, loco hujus parvis, gratulamur potius honores. Porro oramus discedentem, ut absens etiam nostri memoriam velit alere. Possunt & urbes, quas lustraturus est, qui discedit, commendari & voto felicitis itineris res tota claudi.

Quomodo Valedictoria?

Discessuri testamur dolorem nostrum, quod ab amicis divellamur. Postea populi, unde abimus, laudamus fidem, clementiam, pietatem, urbisque situm salubrem & amœnum, nec non testa sacra & profana. Porro beneficiorum memoriam pollicemur, & bene amicis relictis precamur.

Quomodo formantur Epistolæ?

In genere hic nota: Quemadmodum Epistolarum tractatio nostri instituti, per compendium præsens, non est; ita earum classes

classes nos saltem notasse, quo referendæ sint quo ipso *ἡγεγυγία* Docenti monstramus, quibus ex locis construi commodè possint, ex illius Generis, ad quod referuntur. Fusiolem ergò modum, monstrabit fidelis docens ex aliis Autoribus.

Quæ Materia Speciales spectant ad Genus Deliberativum?

Ex Orationibus Octo: ut, (1) Monitoriæ, (2) Commendatoriæ, (3) Conciliatoriæ (4) Concitatoriæ (5) Adhortatoriæ (6) Dehortatoriæ (6) Consolatoriæ & (8) Petitoriæ; Ex Epistolis verò (1) Suasoriæ & dissuasoriæ (2) Exhortatoriæ (3) Dehortatoriæ (4) Consolatoriæ & Responsoriæ ad Consolationem (5) Petitoriæ (6) Commendatoriæ (7) Conciliatoriæ, (8) Communicatoriæ (9) Monitoriæ (10) Disputatoriæ, & quæ hujus generis sunt aliæ.

Quomo-

*Quomodo formantur Orationes
Monitoria?*

Primò laudamus monendi præclaras animi doctes, à nobis magni semper æstimatas, sed labe quâdam nostro, vel aliorum, iudicio, imminutas: *Vel* conciliamus nobis prius benevolentiam à singulari affectu nostro in alium, & cura ob indolem, cognitionem aut consuetudinem. *Deinde* dicimus, amici requirere officium, ut alter alterum admoneat ejus labeculæ, quam à gente, ætate vel convictu aliorum contraxit, viris aliquando magni nominis communitatem, sed parvo negotio corrigendam; *additisq;* argumentis ab honesto, utili, gloriolo, (quibus vitii odium contrariæque virtutis amorem gignamus) hortabimur, ut ad omnes præstantis viri laudes se excitet.

Quomodo Commendatoria?

Causis propositi nostri vel prius explicatis,

catis, commendamus hominem à probitate, fide, humanitate, eruditione, genere, aliisque, & quod idem de illo sentiant alii, monemus: porro gloriam & utilitatem à commendato nobis, aliisque reportandam polliciti, omne grati animi officium spondemus.

Quomodo Conciliatoria?

Quæ de ira & odio in doctrina de affectibus adduximus, ad hoc Orationum genus & facere & sufficere potest.

Quomodo Adhortatoria?

Quemadmodum hæc languentes animos ad audendum prosequendumq; opus aliquod impellimus; ita ante omnia illi, quem hortamur, persuademus, rem esse honestam, utilem, facilem, necessariam, in simul quoque nostrum affectum & amorem obtestando. *Postea* Personam ab indole, ab animi doctibus commendamus, spem nos egregiam de ipsius doctibus concepisse monemus. *Tandem*

dem aliquando misericordiam, aliquando odium, non raro vero spem præmiorum & metum poenarum movemus, atque id quidem parcius apud claros Viros.

Quomodo Dehortatoria?

His à malis cœptis revocamus, & ut id obtrineamus, rem esse malam, vilem, impossibilem, laboriosam, incertam, aut parum utilem; sumum item esse, non aureos montes, quorum spes facta ostendimus. Exemplis postmodum dissimile probamus, credulitatemque auditorum & adversarii veteratorum ingenium perstringentes, periculorum metu terrorem animis incutimus.

Quomodo Consolatoria?

Quemadmodum per has alios animamus, levaturi videl. dolorem ex bono amisso, aut remoturi metum ex amittendo; ita in iisdem consideramus malū ipsum, consolantem & consolandum. Ostendimus

mus autem hujus vitæ conditionem, quod DEUS per crucem ita soleat nos tentare; esse tamen crucem illam levem, nec diuturnam. Et Consolans minor est, proficiatur ipsi in solatio, istud se audivisse, vel ex grandævo quodam Philosopho vel ex alio; si æqualis, amicitiae leges prætexet; sin vero a qualis, aliquando etiam graviter incipere possit. Consolandum fortiorem, pro sapientia & eximia fortitudine, infracto animo futurum, speret Orator. Consolandum infirmiores erigit confitendo quid malum, condolendoque; opponenda tamen remedia, ab exemplis eorum, qui adversa constanter tulere, item, ab honesto, utili, necessario, jucundo, possibili expromuntur. Mœrentem ob malum imminens solatur primū in jacta spe, quæ vel opinio deleri, vel placari possit. Deinceps addito animo contemnit eventus, relique humanas, quas vel felicius suscipiat

pturas promittit, vel confidentiâ adhuc
superabiles, idque exemplis clarorum
Virorum ostendit.

Quomodo Petitoria?

Petitoria sunt *vel aperta*, *vel obli-*
qua. In *apertis* primùm conciliamus
amorem, vel ex nostro affectu & confi-
dentiâ, vel ex alterius erga nos favore,
aliâs cognito. Et *munus* aliquod, *Pa-*
trocinium, &c. rogaturi liberalitatem,
pietatemque prius commendamus neces-
sum est. *Postea petendum* & ut petita ob-
tineamus, ab *honesto*, *utili* ac *facili* per-
suadendum; ostendendo imprimis, nos
sine alterius damno juvari & remunerati-
onem pollicendo. *Oblique* verò *petituri*,
pudorem egenti obesse, nec audaciam fa-
cile suscipiendam, dicimus; nos tamen
spem de Patrôno maximam concepisse,
quod aliis benefecerit & divinum sit
prodesse velle omnibus. *Deinde sub-*
jungimus, nos eum semper parentis loco
colu-

coluisse, motos illius parentum maio-
rumque famâ. *Rem autem honestam,*
piam justam facilem, utilem & neces-
sariam petere, nos, monemus. *Tandem*
additis precibus & obtestatione per rem
& personam, quibus nihil nobis & al-
teri carius, animum memorem promit-
timus ac gratum.

Quae materia specialis continentur
sub Genere Judiciali?

Ex Orationibus Sex: ut (1) *Objurga-*
toriae (2) *Investivae* (3) *Expostulatoriae*
(4) *Exprobratoriae* (5) *Purgatoriae* (6)
Deprecatoriae. *Ex Epistolis* (1) *Crimi-*
natoriae (2) *Defensoriae* (3) *Expostula-*
toriae (4) *Exprobratoriae* (5) *Excusato-*
riae &c.

Quomodo formatur Oratio Objurga-
toriae?

Hac, ut *admissum crimen verbis in-*
erepat sub spe alterius emendationis, homi-
nes duræ cervicis ab ingenio mitius se-
ceruit;

cernit, & primum delictum ob oculos ponit, proprio id, nec duriori, nec molliori nomine appellitans. Deinde gravitatem delicti extollit per circumstantias nunc personæ, quod ejus generi, ætati, professioni, patriæ mihi istis conveniant: nunc loci, temporis, modi: nunc effectus, urgendo, quæ mala evererint, quæque bona sint impedita. Hæc omnia graviter exaggerat, increpat & minatur, si durum flectere aliter non possit. Dociles autem initiò laudandi. Deinde reprehensionem necessariam esse, & ab aliis culpam etiam taxatam dicendum, & quidem ita, ut ex ore & facie culpæ deinceps elucescat.

Quomodo Inveſtiva?

In hæc, argumentis ex Genere Demonstrativo petitis, sed sine maledicentia, invehimur, interdum in omnem alicujus vitam, interdum in certa solum vitia, ut excitemus pudorem facti & metum poenæ;

næ: apud alios autem iram, odium, invidiam aliosque ejusmodi adfectus.

Quomodo Expoſtulatoria?

Per eam conquerimur de illatâ nobis injuriâ, h. e. Si adversarius factum neget, per argumenta Status Conjecturalis convincendus ille est. Quo convicto, videndum: an levior, an gravior injuriâ sit? Si levior est, laude, joco, vel dissimulatione temperatur. Ubi factum quidem improbamus, quod per illud amicitia fuerit læsa, obrectandique causam pluribus dederit; voluntatem verò facientis, quantum licet, excusamus, vix nobis persuasuri, ex odio contemptu, aliisque vitiis Injuriam ortum traxisse. Sin verò gravior, ex tollenda quidem gravitas facti est; ita tamen temperanda omnia, ut ne injuriam videamur nimis exasperrare, sed plura potius tulisse, quam dicta, metu malorum majorum coacti, ad querimoniam fuisse.

Quomodo Exprobratoria?

Hæc in ingratitude animadversit. Et primo, beneficium nostrum commemorando exaggerat per locos plerisque tam proprios, quam communes, idque invicem fieri testatur. Post exponit atque amplificat maleficio alienum, quod talis tantusque Vir suâ existimatione posthabita; vir, tot ornatus beneficiis, in amicū beneficium, juvenem vel senem, in tempore necessitatis injurius fuerit; quid proinde iste sit lacturus aliis?

Quomodo Purgatoria?

Hæc nostrum aliorumque factum defendimus. Idque conamur Personam adversarii, ejusque orationem, in contemptum ducendo; vel ut minus ei habeatur fides. Hic si auctoritate pollet, sublaudari quidem ejus virtutes possunt; hinc tamen ipsum, aliquid humani passum, animumque mutaturum: Quod si nobis vel æqualis, vel minor est, exaggerand

ejus

ejus audacia est, simul monendo, istud non tam criminandi, quam boni publici gratiâ fieri. Quare argumenta adversarii, si quæ leviora aut obscura, vel joco, aut transiitione explodenda, & erroris cujusdam insimulanda sunt; sin verò graviora, aut validioribus oppositis refutanda, aut per Ironicam interrogationem distorquenda & irridenda sunt.

Quomodo Deprecatoria?

Hæc utimur in errore aut crimine admissio. Demonstramus autem crimen non esse malitiâ admissum, aut ad eò magnū; vel culpam ingenuè fatemur. Unde tractamus locum communem de clementiâ, non quidem nimis evagando, sed necessaria tantum exprimendo. Exinde adjungimus rationes à qualitate Personæ. pro quâ dicitur, sc. à nobilitate, eruditione, antea actæ vitæ innocentia, meritis erga Rempub, è quibus futurum bonū colligendū. Postremò miseri exponimus

C 2

mus

mus dubitationem, qverimoniam, observationem, &c.

PARS II.

De

DISPOSITIONE

Quid est Dispositio?

Est argumentorū ad perivadendum idoneorum apta in oratione secundum ejus partes collocatio.

Quot & quotuplices solent esse partes in Oratione?

Duplices: Principales, quæ nunquam omitui possunt, ut *Propositio & Confirmatio*: & *Minus-Principales*, quæ pro arbitrio Oratoris negligi possunt, ut, *Exordium*, *Narratio*, *Confutatio* & *Epilogus*. Ex quibus *Exordium* ad conciliandum, *Epilogus* ad concitandum, reliquæ verò ad docendum faciunt.

Quid est Exordium?

Est prima pars *Orationis*, quæ scd.

QUI

pus indicatur Orationis, ac præparatur animus auditoris ad reliquam dictionem, quod fit reddendo eum benevelum, attentum & docilem.

Quanam sunt considerata in Exordiis?

(1) *Species*. (2) *partes* (3) *loci* (4) *virtutes* & (5) *vitia*.

Quæ sunt Exordiorum Species?

Due: *Exordium apertum* & *occultum*.

Quid est Exordium apertum?

Quando sine ulla ambage auditorum animos statim præparamus, & de quo dicturi simus, indicamus: *Quali* solemus communiter uti in re honesta, sicut Cicero in Orat. pro Archia.

Quid est Exordium occultum?

Quando per varias ambages auditorum animos subire annitimur. Eo autem utimur in causa turpi, aut, quando auditores, vel sunt in audiendo defessi,

C 3

vel ali-

mus dubitationem, qverimoniam, observationem, &c.

P A R S I I.

De,

DISPOSITIONE

Quid est Dispositio?

Est argumentorū ad perivadendum idoneorum apta in oratione secundum ejus partes collocatio.

Quot & quotuplices solent esse partes in Oratione?

Duplices: Principales, quæ nunquam omitui possunt, ut *Propositio* & *Confirmatio*: & *Minus-Principales*, quæ pro arbitrio Oratoris negligi possunt, ut, *Exordium*, *Narratio*, *Confutatio* & *Epilogus*. Ex quibus *Exordium* ad conciliandum, *Epilogus* ad concitandum, reliquæ verò ad docendum faciunt.

Quid est Exordium?

Est prima pars *Orationis*, quâ scō-

pus

pus indicatur Orationis, ac præparatur animus auditoris ad reliquam dictionem, quod fit reddendo eum benevolum, attentum & docilem.

Quanam sunt considerata in Exordiis?

(1) *Species*. (2) *partes* (3) *loci* (4) *virtutes* & (5) *vitia*.

Quæ sunt Exordiorum Species?

Dua: Exordium apertum & occultum.

Quid est Exordium apertum?

Quando sine ulla ambage auditorum animos statim præparamus, & de quo dicturi sumus, indicamus: *Quali solemus communiter uti in re honesta*, sicut *Cicero in Orat. pro Archia*.

Quid est Exordium occultum?

Quando per varias ambages auditorum animos subire annuimur. *Eo autem utimur in causa turpi*, aut, quando auditores, vel sunt in audiendo defessi,

C 3

vel ali-

vel aliter, ac nostrum requirit institutum.
persuasi.

Quibus ex locis ducuntur Exordia?

Possunt quidem Exordia duci, (1) à causis, sc. cur dicat Orator (2) ab adjunctis Persona, (vel Oratoris vel auditoris) loci, temporis, affectuum, &c. (3) à rei difficultate, (4) à præteritione rei alicujus, de quâ in præsens dicere nolimus, & ab aliis locis; Interim usitatissima sunt illa, in quibus à generali pronuntiato, eoque, ex intimis causæ visceribus ducto transfertur scitè hypothesi ad thesin.

Quas partes habet Exordium?

Primum in eo ponenda est πρόλογος, cuius ratio vel ἐκλογὴ subjicienda statim, quæ etiam confutationem pro arbitrio Oratoris habere potest adjunctam. Hanc excipit ἀπόδοσις seu redditio rationis, rationem uberius explicans. Tandem Exordium claudit βᾶσις quæ, vel ἀποδωσειος

δόσειος causam vel πρόλογος particulare, quid, exponit & accessum ad propositionem format.

Quanam sunt Exordiorum virtutes & vitia?

Virtutes sunt hæ, ut sit Exordium elegans & venustum, succinctum & rei propositæ ita accommodum, ut exinde facilis ad Propositionem sit transitus. Sed vulgare, longum, grande, tumidum & à propositione maxime alienum, vitiosum censetur.

Quid est Narratio?

Est Secunda Orationis pars, quâ breviter ac perspicuè res gesta, ut gesta est, exponitur.

In Narratione quæ sunt observanda?

(1) Species (2) Partes. & (3) Virtutes cum vitiis.

Quot sunt Narrationis Species?

Duæ, quarum altera dicitur continua, quæ rem gestam in unâ serie sine

exâggeratione tradit; altera *divisa*, quæ partes rei gestæ *divisim* narrat & amplificat.

Quæ partes in Narratione continentur?

Rerum gestarum *Principium*, *Medium* & *finis*. Item, quæ principium antecedunt, ut causæ: quæ finem sequuntur, ut effectus.

Quæ virtutes & vitia notanda?

Narratio sit (1) *perspicua*, ut intelligatur (2) *probabilis*, ut credatur (3) *suavis*, ut leniter audiatur, (4) *brevis* seu in verbis succincta, iis videl. ad causam quæ utilia (5) *Methodica*, ut membra ejus legitimè cohæreant, & æquali stylo sint connexa. His verò quæ contraria, pro vitiis reputantur.

Quid est Propositio?

Est tertia Orationis pars, quæ summam rei, de quâ Orator dicturus est, exponit, & auditores ad auscultandum breviter monet.

Quæ

Quæ circa Propositionem observanda occurrunt?

Ejus Species, Virtutes & Vitiâ.

Quotaplex est Propositio?

Duplex: *Explicita* & *implicita*.

Quid est explicita?

Quando Orator clarè, de quo dicturus sit, enunciat.

Quomodo hoc fit?

Vel *sejunctim*, vel *simpliciter*, vel *conjunctim*.

Quomodo proponitur Propositio sejunctim?

Quando definitur. in quo cum adversario conveniamus, & quod in controversia relinquatur.

Quomodo simpliciter?

Quando res saltem una proponitur: ut, *An adulterium sit peccatum?*

Quomodo conjunctim?

Quando Propositio longior est, ut ea, quò clariùs rem proponat, in certas

C 5

partes

partes dividi possit ac debeat, ob quas postea partitiō vocabitur.

Quid est Propositio implicita?

Quæ vel ex toto orationis cursu saltim patescit; vel non tanquam pars separata ab Exordio ponitur, sed, ut membrum ejus annexum, insinuat, & ad probandum suscipitur.

Quanam virtutes requiruntur in Propositione?

Sit ipsa perspicua & brevis, h. e. non major, quam trium, vel ad summum quatuor partium. Hæc si negliguntur, vitiosa evadit illa.

Quid est Confirmatio?

Est quarta Orationis pars, quæ Orator rei propositæ per argumenta fidem facit, & si opus, voluntatem impellit.

Qua notanda hic occurrunt?

Confirmationis, & argumentorum in ea partium dispositio, partium exornatio.

Quomodo

Quomodo disponitur Confirmatio?

Argumenta validiora collocanda sunt nunc in principio, quod tunc auditor avidè expectat, quæ rem narratam probare velimus; nunc in fine, quia postrema maximè animo inhaerent; infirmiora verò medium locum occupent.

Quomodo disponuntur argumenta?

Eodem, quo supra notavimus modo. Si Syllogismo utaris, per propositionem, hujus rationem, assumptionem, approbationem & complexionem, quam alias Dialectici conclusionem vocant. Sin, verò Enthymemate, antecedens eo usque probandum, aliis atque aliis probationibus, donec auditori te persuasisse satis intellexeris.

Quomodo exornantur argumenta & cum his Confirmatio?

Per Tropos & Figuras, quibus non tantum verba, verum etiam res ipsæ enustate & delectatione ita illiniuntur, ut audi-

ut auditores, ad sententiam inclinare nostram, moveantur,

Quid est Confutatio?

Est quinta pars Orationis, quâ vel objecta, vel obijcienda refellimus.

Quid hic tenendum?

Ordo & Modus refutandi.

Quis ordo in Confutatione observari solet?

Talis, ut vel argumenta firmitiora prius refutentur, quibus fractis leviora sponte sua corruunt: vel leviora prius, ut iisdem elusis fortiora feliciter destruantur.

Quis modus confutandi?

Iste fit per instantiam, retorsionem, contemptum aut deductionem, quâ auditores aliò abducimus, polliciti, nos postea de hoc dicturos; quin etiam interrogationem, quæ actione & vocis sono adjuvatur,

Quid est

Quid est Peroratio seu Epilogus?

Est ultima Orationis pars, quæ artificiosè totam Orationem claudit, & aculeum in animis auditorum aperte relinquit.

Ex quibus partibus constat illa?

Duabus, alterâ ἀνακεφαλαιώσει, seu repetitione potissimum argumentorum, quæ hic dicantur cum pondere aliquo, aptis sententiis explicentur & figuris varientur, ne videatur crambe repetita. Altera est παθοποιία, sive commotio affectuum, de quibus supra.

PARS III.

De

ELOCUTIONE.

Quid est Elocutio Oratorica?

Est rerum inventarum & dispositarum idonea ad persuadendum per verba sententiasque expositio.

Quot

Quot partes admittit Elocutio?

Duas: Communem & Propriam, de quibus in seqq. Cap.

Quid est pars Communis?

Quæ de Elocutione in genere agit, neque ejus doctrinam ad certam materiam adstringit.

Quomodo dividitur?

In Elegantiam, Dignitatem & Compositionem.

Quid efficit Elegancia?

Ut pure & perspicue aliquid proponatur.

Quomodo aliquid proponitur pure?

Quando neglectis verbis antiquatis & obsoletis, barbaris & peregrinis, novatis, obsœnis aut barbaris, non nisi honestis aliquid effertur, juxta versum:

*Sordida prisca. nova, antiquata, poetica,
dura,*

turpia, rara nimis, & peregrina ca-

te,

Quan-

Quando perspicue?

Quod sermone non ambiguo, brevi, obscuro aut ordine verborum turbato exprimitur.

Quid efficit Dignitas?

Ut picturis, hoc est verborum & sententiarum luminibus Oratio exornetur.

Quot modis id ipsum fit?

Duobus, vel verbis alienis cum virtute traductis, vel propriis concinne dispositis. *Illud præstat Tropus, hoc Figura.*

CAPVT I.

DE

TROPIS.

Quid est Tropus?

Est vocis à propria significatione in alienam cum virtute immutatio.

*Quæ veniunt in Tropo consideranda?
Species & Affectiones.*

Quæ &

Quæ & quotuplices sunt Troporum Species?

Duplices, *primariae*, seu *vêta* & *secundariae*, seu *ambiguè* tales, quæ saltem certâ in parte illarum æmulantur naturam,

Quot sunt Tropi primarii?

Quatuor: connectuntur enim aut *res similes* aut *connexæ*, aut *sejunctæ*, aut *totum & pars*: Primum facit *Metaphora*, secundum *Metonymia*, tertium *Ironia*, & quartum *Synecdocha*.

Quid est Metaphora?

Est verbi à significato proprio in aliud ob similitudinem transductio.

Quæ in Metaphora sunt expedenda?

(1) *Requisita* (2) *ortus* seu deductio & (3) *usus* cum abusu.

Quæ requiruntur ad Metaphoram?

Tria: Significatio propria, aliena & similitudo: v g. videre propriè dicitur de homine, *impropriè* de pratis viridantibus, ob similitudinem talem, quod, uti homo

ridens

ridens amœno vultu, ita prata amœna ob viriditatem apparent.

Unde ducuntur Metaphoræ?

A divinis, cœlestibus, elementis, meteoris, lapidibus, plantis, bestiis, hominibus, eorumq; operibus, &c. & tam latè patet *Metaphora*, quàm *Similitudo*, quæ se in res omnes extendit.

Quis usus à Metaphora sperandus?

Nullus tropus plus luminis Orationi affert, quàm *Metaphora*, quæ orationi copiam, gravitatem, evidentiam, sublimitatem & festivitatem contrahit.

Quomodo abutimur Metaphorâ?

Si ducamus eas à dissimili, vel à longè petito, vel à re turpiorem, quando nimis rem amplificamus, vel minores sunt re significatâ.

Quid est Metonymia?

Est transductio nominum circa res, sibi invicem connexas.

Quomodo

Quotuplex est?

Sextuplex, (1) *Causa* (2) *Effecti* (3) *Subiecti* (4) *Adjuncti* (5) *Antecedentis* & (6) *Consequentis*.

Quid est Metonymia causa?

Cum causa externa ponitur pro suo effectu, estque vel *finis*, qui usurpatur pro eo quod ad finem obtinendum destinatum est: ut, *statu're exemplum*, hoc est, *infligere pœnas*; *Libavit honorem*, i. e. *victimam*; vel *Efficientis*, quod quinque modis fieri potest.

Recense modos istos?

Modus *Primus* est, quando inventor & autor ponitur pro ipsis rebus inventis & effectis: ut, *Mars pro bello*. *Christum induere*, est *beneficiorum ejus participem fieri*. *Secundus*, cum Scriptores ponuntur pro ipsis libris sive operibus scriptis: ut, *lege Virgilium*, i. e. *librum à Virgilio scriptum*. *Tertius*, cum instrumentalis causa ponitur pro re per instru-

men-

mentum facta: ut, *lingua pro sermone*. *Petrus agnovit manum suam* i. e. *Scripturam*. *Quartus*, quando virtutes vel vitia ponuntur pro suis effectis: ut, *iram Domini portabo*, h. e. *pœnam*. *Laborem manuum tuarum*, i. e. *cibum labore proprio partum*, *manducabis*. *Quintus*, quando, per membra vel effectus, quos DEO *ἀντὶ τῶν ἰσχυρῶν* tribuimus, intelligimus ejus effecta. Ita nunc *pœnitentia tribuitur DEO*, quando mutat vel beneficium in pœnam, vel pœnam in beneficium: nunc *oblivio*, quando non opitulatur, &c.

Quid est Metonymia Effecti?

Ubi Effectus ponitur pro causa externa.

Quot modis istud fit?

Duobus: Quorum *Primus* est, quando effectus efficientis pro suo efficiente adhibetur: ut, *Pallida mors*, quia facit corpora pallida. *Senectus tristis*, *Adolescentia lata*.

ria lata. Mors in olla. Secundus est, quando id, quod ad finem destinatur: pro ipso fine ponitur: ut, *nubere pro viro jungi.* Nam, ut *Festus* docet, *Sponsæ*, cum à marito domum ducebantur, caput solebant obnubere, seu tegere flammeo, fortassis, vel ob pudorem, vel ob humilitatem. Sic labor ponitur pro usu, per laborem acquisito, &c.

Quid est Metonymia Subjecti?

Quando Subjectum ponitur pro Adjuncto.

Quot modis hoc fit?

Sex modis, (1) quando ponitur continens pro contento: ut, *Pindarus: Audax apud craterem, h. e. vinum vox est. Roma triumphat, i. e. Romani. Meditor cathedram: hoc est, orationem in cathedra habendam, (2)* Possessor pro re possessa: ut, *de sene gustare, h. e. de pecunia senis. Habitare apud Consulem, i. e. in domo ejus. (3)* Nomen Ducis pro militi-

militibus; ut, 2, *Samuel, 8. dicitur Saul percussisse millemilites. (4)* Advocatus vel Patronus pro cliente: ut, *nego mihi satisfactum, h. e. clienti meo (5)* signatum, pro signo: ut, *Nicolaus est exesus carie h. e. statua Nicolai. Agamemnon in scenam prodiit, i. e. Persona Agamemnonis representans. (6)* Res numerata pro numero numerante: ut, *expungo imperiales duodecim.*

Quid est Metonymia Adjuncti?

Quando Adjunctum ponitur pro Subjecto.

Quot modis fit istud?

Quatuor: (1) cum ponitur contentum pro continente: ut, *vina coronant pro vasis, quibus vinum continentur. (2)* cum virtutes & vitia, animorumque habitudines pro illis hominibus, iis qui præditi sunt, aut abstracta pro concretis adhibentur: ut: *ars medicando quarit honestum cibum, id est, artifex.*

artifex. (3) cum signum pro re signata: ut, *fascies pro imperio consulari. Toga pro pace. Iustitia pro iusto, &c.* (4) cum tempus pro re, quæ est in tempore: ut, *aspera secula, pro asperis hominibus in seculo viventibus. Diabolus dicitur deus huius seculi. h. e. infidelium.*

Quid est Metonymia Antecedentis?

Cum antecedens ponitur pro consequente: ut, *discumbere pro cœnare. Deus novit pios, i. e. amat. Vixerunt pro mortui sunt.*

Quid est Metonymia Consequentis?

Quando Consequens ponitur pro antecedente: ut, *sepultus est, pro mortuus est. Evigilabit, pro dormitat. Pariet, pro gravida est.*

Quid est Synecdoche?

Cum totum ponitur pro parte & pars pro toto.

Quotum

Quotuplex est?

Sextuplex. (1) Generis (2) Specierum (3) Totius essentialis (4) partium essentialium (5) totius integralis & (6) partium integralium. Quibus accenseri denique solet *Synecdoche Numeri.*

Quid est Synecdoche Generis?

Cum Genus ponitur pro sua specie: ut, *Prædicare Evangelium omni creaturæ, h. e. homini: Eva Mater viventium, id est hominum.* Huc refer, quando generale quodcumque vocabulum pro specialiori ponitur: ut, *eognoscere in Scriptura sacra significat cum uxore concumbere. Agnoscere apud Latinos pro approbare, &c.*

Quid est Synecdoche Speciei?

Ubi species accipitur pro suo Genere: ut, *auster, pro quolibet vento. Panis, pro quolibet cibo. Abies, pro quovis ligno.* Huc refer (1) cum vox notat sexum virilem, adhibetur pro voce hominis:

ut *Ps.*

ut Pl. I. 1. *Beatus vir, i. e. homo* (2)
 cū n vox unius consanguinei ponitur
 pro voce alterius: ut, *vox Patris pro ma-*
joribus; filii pro posteris.

Quid est Synecdoche Totius Essen-
tialis?

Quando Toto essentiali, quod mate-
 ria & formā constat, pro solā materiā
 aut formā utimur: ut, *sustulerunt Domi-*
num, i. e. corpus Domini.

Quid est Synecdoche Partis esse
lis?

Quando vel forma vel materia pro
 toto essentiali usurpatur: ut, *candida ani-*
ma pro homine candido. Ferrum pro gla-
dio. Avena pro fistula ex avena confecta.
 Ubi notandum, quod nonnulli mate-
 riam referre soleant ad *Metonym*
materia.

Quid est Synecdoche Totius
gralis?

Cū totum integrale su

totus orbis. i. 1. maxima pars orbis. ardet
bello. Aut Ararim Parthus bibet, aut Ger-
mania Tigrim.

Quid est Synecdoche Partis Inta-
gralis?

Cū pars integralis pro toto integrali
 ponitur: ut *festivum caput; i. e. homo fe-*
stivus. Prodidi innoxium sanguinem.

Quid est Synecdoche Numeri?

Quando vel Numerus Singularis pro
 Plurali, aut Pluralis pro Singulari, aut
 certus pro incerto ponitur: ut, *Ciconia*
novit tempus suum. Nos populo imposui-
mus & Oratores visi sumus. i. 2. Ego Ci-
cero populo imposui & Orator visus sum.
Sexcenta licet ejusmodi proferre.

Quid est Ironia?

Quando ejus contrarium, quod di-
 citur, inte igitur.

Quomodo cognoscitur contrarium in
Ironia?

Ex verbis, gestu vel pronunciatione.

D

Quo

Quot & quæ sunt Ironia Species?
Species Ironiæ sunt vel verè vel analogicè tales.

Quæ sunt Ironia Species veræ?
Quæ secundum Oppositorum modos variant; ut sunt Ironia ex Relatis, Contrariis, Privantibus & Contradicientibus.

Quid est Ironia ex Relatis?
Ubi Relatum ponitur pro Correlato: ut, Scilicet, tu meus Pater es, & ego tuus filius. Uxor sc. viri caput est.

Quid est Ironia ex Contrariis?

Quando unum contrariorum pro altero sibi ita opposito intelligitur: ut, Henebone vir? curâsti probè, cui accenseri potest Antiphrasis, juxta quam dictum per contrarium est intelligenda: ut, Scimus, quod omnes habeamus scientiam, h. e. minime talè. Ita à parcendo dicuntur Parca, quæ nulli parcat.

Quid

Quid est Ironia ex Privantibus?
Cum privatio ponitur pro suo contrario Habitu, & vice versâ: ut, si de virgine deformi dicam: Ne! est Helenâ formosior.

Quid est Ironia ex Contradicientibus?

Cum contradicens ponitur pro contradicente: ut, Non dico, pro maximè dicto, Non agam, pro maximè agam, &c.

Quæ vocantur Ironia Species analogicè tales?

Sarcasmus, Diasymus, Charientismus, Asteismus, Mysterismus & Mimesis. Ita vocantur autem, quia significationem verè non mutant, ut in Tropis veris fit.

Quid est Sarcasmus?

Est hostilis irrisio super jam mortuū, vel certè mox morituro: ut, Ave Rex Judæorum.

D 2

Quid

Quid est Diasymus?

Est inimica irrillio, sed extra cædem;
ut, *Asinus ad Lyram. Interstrepit anser*
Olores.

Quides Varietismus?

Est irrillio cu. amœnitate mordax: ut,
Bona verba queso. Melius ominare.

Quid est Asteismus?

Est urbana & falsa irrillio: ut, *Qui Ba-*
vium non odit, amet tua carmina Me-
vi. Atq; idem jungat vulpes & mulgeas
lircos Virg. Eccllog. 3.

Quid est Myclerismus?

Cum naso suspenso aliquem hostiliter
sublannamus.

Quid est Mimesis?

Cum alterius verba vel gestus illuso-
riè & ad risum sermè imitatur: ut, *El.*
28. 13 Munda, remanda, manda, re-
manda: expecta, reexpecta: modicum
ibi, modicum ibi.

Quid sunt Affectiones Troporum?

Sunt

Sunt generalia Troporum acèdientia,
quæ communiter singulis Tropis, quan-
quam aliis crebrius, aliis rariùs accidunt.

*Quot sunt Troporum affectiones & quo-
modo dividuntur?*

Quatuor: & dividuntur in *qualitatis*,
quæ Troporum qvalitatem; ut *Cata-*
chresis: & *quantitatis*, quæ quantitatem
spectant: ut, *Allegoria, Hyperbole & Em-*
phasis.

Quid est Catachresis?

Quando vox aliquantò licentiùs in,
alienam significationem dēlectitur: ut,
in *Metaphora*: *Odiffe, pro minus ama-*
re aut curare; In *Metonymia*: *Chri-*
stus factus est peccatum, h. e. *hostia pro*
peccato; In *Synecdoche*: ut, *Parricida*
pro homicida; vel, quando *Josua, vir qui*
erat, appellatur puer Moyses, *Exod. 33.*
In *Ironia*: ut, *spero dolorem, b. e. existimo*
mibi dolorem impendere.

Quomodo abutimur Catachresi?

D 3

(1) Si

(1) Si eam non aliquantulum molliamus & quasi corrigamus, vel his formulis: ut verbis auctoris huius utar: prope dixerim: liceat mihi ita loqui &c. vel vocabulis: tanquam, velut & similes. (2) si nimis crebro Catachresin adhibeamus.

Quid est Allegoria?

Est unius vel diversorum Troporum in eadem sententiâ continuatio, quâ verbis aliquid dicitur, aliud tamen reipsâ significatur: ut. in *Metaph.* Cic. *Scænes fungantur officio luporum, cuius nam praesidio pecuaria putemus, h. e. Si Magistratus est tyrannus, populus apud neminem refugium habebit.* In *Metonym.* ut Cic. *Ex hac parte pudor pugnat, illinc petulantia; hinc pudicitia, illinc stuprum; hinc pietas, illinc salus.* &c. i. e. Personæ, his virtutibus vel vitiis quæ affectæ sunt. In *Synecdoche*: Si fueris *Thraso*, non deerit tibi *Gnato* In *Ironia*, ap. *Plaut.* *Is etiam sapere se memorat, malleum*

malleum scilicet sapientiores esse manubrio.

Quot Species habet Allegoria?

Quatuor; Apologus, Mythos, Ænigma, Parœmia, & quæ his accenseri potest Metalepsis,

Quid est Apologus?

Apologus est narratio, quâ rebus inanimatis aut brutis studia & mores hominum tribuuntur. *Quales sunt fabulae Æsopicae & aliorum.*

Quid est Mythos?

Quando figmentum quoddam Poeticum, mysterium Ethicum, Politicum aut Physicum tacite insinuat; ut, *aureum frenum Palladis, injectum Pegaso, monet affectuum impetus ratione seu notitiis, divinities menti insitit. esse frenandos.*

Quid est Ænigma?

Quando obscuriori Allegoriâ seu similitudine aliud rectè significatur, quàm verbis ostenditur: *quale fuit Samsonis.*

quod proponebat in convivio nuptiali.

Quid est Parœmia?

Est dictum Allegoricum, vulgò tritum, rebus temporibusque accommodatum: quale est, *Catuli imitantur dominos. h. e. familia sequitur mores dominorum. Lumen inferis Solii. e. rem evidentem probas.*

Quid est Metalepsis?

Est Tropus multiplex in uno vocabulo, ut in illo *Virg.*

Post aliquot mea regna videns, mirabor aristas.

Ubi per aristas spica; per spicas messes; per messes æstates; per æstates anni; atque sic per aristas anni intelliguntur,

Quomodo abutimur Allegoriâ?

Quando nimis crebra adhibetur, ut satietatem pariat.

Quid est Hyperbole?

Est oratio augens vel minuens rem incredibiliter.

Quot-

Quotuplex est?

Duplex: augens vel minuens,

Quot modis fit augens?

(1) *Ponendo Substantivum*, aut ejusdem, aut cognatæ qualitatis pro superlativo: ut, *est ipsa humanitas, pro humanissimo. Est ipsum nectar i. e. vehementer dulce.* (2) *præponendo Superlativo, vel particulas, plus quàm, magis:* ut, *plus quàm pessimus; vel comparativus:* ut, *pessimo peior.* (3) *adhibendo vitium, ipsum pro vitiosissimo:* ut, *ipsa loquacitas est i. e. loquacissimus.* (4) *veniendo Superlativum in Comparativum:* ut, *ipsa calamitate calamitior &c.*

Quomodo fit imminuens?

Fit hæc partim in verbis: ut, corculum animula, convitiolum, morbulus: Cic. Opus est mihi limatulo atq; politulo tuo iudicio; partim in sententiis: ut Scalig. Nostra scientia est umbra in Sole. Testudine tardior. Hominum umbra, &c.

D 5

Quo-

Quomodo abutimur Hyperbole?

Abutimur eadem, ut *augente*, in rebus magnificis, arduis, gloriosis, inauditis; *Minuentem* verò, in humilibus, parvis. ubi nos ipsos modestia extenuare, aut adversarium in contemptum adducere; aut rei difficultatem significare volumus.

Quando abutimur eadem?

Si illa non aliquantisper emolliatur, sicut Catachresis,

Quid est Emphasis?

Quando in verbis tropica quædam significandi vis tacite latet. v. g. in Metaph. *Panis vita*, i. e. *Christus*, *Sal terra*, i. e. *Apostoli*. In Metonym. ut, *terror Græciæ*, i. e. *Xerxes*. *Suada Romana*, i. e. *Cicero*; in Synecd. ut, *pium pectus*, pro homine pio; In Ironia; ut, *Catilina*, *pacificus ille civis*.

CAPVT

CAPVT II.

De

FIGVRIS.

Quid est Figura?

Quando non inuertendo significationem, sed ingeniosè à vulgari consuetudine declinando elegantior receditur oratio.

Quomodo dividuntur Figure?

In Dictionis & Sententiæ.

Quid sunt Figura Dictionis?

Quæ per artificiosam verborum inter se collocationem exornant Orationem.

Quomodo variantur?

Aliæ sunt deficientes, aliæ abundantes.

Deficientes quot sunt?

Dux. Ellipsis & Asyndeton.

Quid est Ellipsis?

Quando particula quædã studio & cū aculeo, omittitur: ut, *Sed vos qui tandè?* sc.

Quid est Asyndeton? (estis.

Quando copula scilicet omittitur: ut, *abiit, excessit, evasit, erupit, arbitror illos*

illos fuisse Camillos, Fabricios, Curios, &c.

Quæ sunt Abundantes?

Quæ repetunt vel eandem vocem eodem sensu; vel eandem vocem diverso sensu & casu: aut, quæ ludunt in similitono, syllabâ & ut significatione diversarum vocum.

Quæ Figure repetunt eandem vocem eodem sensu?

Polysyndeton, Epizeuxis, Anaphora, Epistrophe, Symptoce, Epanalepsis, Anadiplosis, Climax, Gradatio, Ep-anodos & Tautois.

Quid est Polysyndeton?

Est scita copulæ abundantia: ut, *Me praeceteris & colit & observat & diligit.*

Quid est Epizeuxis?

Quando eadem vox cum vehementia jugiter repetitur: ut *Virgil. Ab Corydon, Corydon! quæ te dementia cepit?*

Quid est Anaphora?

Quando vox in initiis diversorum com-

commatum iteratur: ut, *Jer. 15. 16. Dextra Jehovæ facit fortitudinem; Dextra Jehovæ excelsa. dextra Jehovæ facit for-*

Quid est Epistrophe? (ria.

Quando eadem vox in clausulis plurimarum sententiarum repetitur: ut, *Pœnos pop. Rom. justitiâ vicit, armis vicit, liberalitate vicit Cornif.*

Quid est Symptoce?

Quando Anaphora & Epistrophe conjunguntur: ut *Cic. Quis legem tulit? Nullus: Quis majorem populi partem infragiis privavit? Nullus: Quis comitiis praesuit? Nullus.*

Quid est Epanalepsis?

Quando eadem vox in initio præcedentis & in fine sequentis sententiæ repetitur: ut *Ovid. Quilibet inde furit: procul hinc discedite, quævis est.*

Cura bona mentis, qui bibit inde furit.

Quid est Anadiplosis?

Quando vox in fine præcedentis & in initio sequentis sententiæ repetitur: ut

Virg. Ecce Dionai proceſſit Caſaris aſtrum. Aſtrum, quo ſegetes gauderent.

Quid eſt Climax Sen Gradatio?

Quando eadem vox connectit ſuperiora inferioribus: ut *Cornif. Affricano induſtria virtutem, virtus gloriam, gloria amulos comparavit.*

Quid eſt Epanodes?

Quando verba, quæ priori loco poſita erant, poſteriori; & quæ poſteriori, priori loco repetuntur: ut, *Mancipium Bachidum cernis, dic: ego cerno ſemiſumq; virum, ſemivirumq; ſuem.*

Quid eſt Tautotis?

Quando eadem vox temerè & adjectum uſque repetitur: ut *Plautus, Qui cavet, ne decipiatur, vix cavet, cum etiam cavet. Etiam cum caſſiſſe ratus eſt, ſapiens cautor captus eſt.*

Quæ Figura repetunt eandem vocem diverſo ſenſu?

Antanaclasiſ, Ploce, Polyptoton, & Paregmenon.

Quid

Quid eſt Antanaclasiſ?

Quando vox eadem in quacunque diverſa ſignificatione repetitur: ut *Cornif. Jucundum eſt amari, ſi curetur, ne quid inſit amari; ubi amari prius Inſinitivus eſt, poſterior Genitivus.*

Quid eſt Ploce?

Quando vox ita repetitur, ut nunc Perſonam vel rem, nunc mores, aliamve qualitatem ſignificet: ut *Ovid. Talis erat mater, ſi modo mater erat. Item: Simia eſt Simia. etiamſi aurea geſtst monilia.*

Quid eſt Polyptoton?

Quando idem verbum variatò caſu repetitur: ut, *Labor labori adfert laborem. Virg. Littora littoribus contraria, fluctibus undas imprecor, arma armis.*

Quid eſt Paregmenon?

Quando voces à ſe invicem derivatæ conjunguntur: ut *Ovid.*

Tu quoque Pieridū ſtudioſtudioſè teneris, ingenioq; faves ingenioſe, meo.

Quæ

Quæ Figura repetunt eundem sonum vel syllabam, aut significationem diversarum vocum?

Paronomasia, Parechesis, Homœoptoton, Homœotelevton, Synonymia & Pleonasmus.

Quid est Paronomasia?

Quando per diversas voces eandem, terminationem habentes in alium planè sensum deflectitur oratio: ut: *Virtus premitur, sed non opprimitur. Omnis amans amens. Nunquam satis dicitur, quod nunquam satis discitur. Seneca.*

Quid est Parechesis?

Quando una pluresve syllabæ vocis alicujus in altera ejusdem membri reperiuntur: ut Cic. *O fortunatam natam me consule Romam!* Plaut. *Palla pallorem incutit.*

Quid est Homœoptoton?

Quando plura iidem casibus efferuntur: ut, *Mel in ore, fel in corde: verba lactis, fraus in factis.* *Quid*

Quid est Homœotelevton?

Quando commata aut cola eodem sono terminantur: ut, *Turbabor, sed non perturbabor, quia vulnerum Christi recordabor. Aug.*

Quid est Synonymia?

Quando verba idem significantia conjunguntur: ut, *Cic. abiit, excessit, evasit, erupit.*

Quid est Pleonasmus?

Quando vox aliqua eleganter abundat: ut *Virgil. Vocem his meis auribus hausi.*

MEMBRUM II.

De

FIGURIS SENTENTIAE.

Quid sunt Figurae sententiae?

Quæ totam sententiam ad movendos auditorum animos ornant.

Quomodo dividuntur?

In Inventionis & Dispositionis: Ubi illa iterum sunt vel Patheticæ seu Concitato-

citatoriæ, vel Auxetiæ seu Amplificatoriæ.

Quid & quot sunt Figure Concitatoriæ?

Quibus affectus movere solemus: sunt q̃;
Exclamatio, Parrhesia, Epiphonema,
Inopinatum, Apostrophe, Apostrophæ,
Prosopopœia, Mimicis & Aporia.

Quid est Exclamatio?

Quando per particulas Exclamandi
varios animi affectus v. g. irridendi,
commiserandi, indignandi, imperandi, le-
tandi, execrandi, &c. testamur: Cic.
O præclarum istum ovium custodem, ut a-
junt, lupum. Eheu misera justitia! quam
male tractaris in foro, quam turpiter ne-
glecta in choro, quam nulla es in thoro.

Quid est Parrhesia?

Quando aliquid licentiùs vel ob lau-
dem, vel ob vituperium indicamus: ut
Cic. Vide, quam non reformidem. Quan-
tum potero voce contendam. Band. Vul-
tis apertius ac sine ullâ circuitione verbo-
rum me vobiscum loqui.

Quid

Quid est Epiphonema?

Quando sub finem rei narratæ aut
probatæ adjicimus pronunciatum ex
superioribus expressum: ut Virg. Adcò à
generis adfuisse multum est. Item:
Tanta molis erat, Romanam condere
gentem.

Quid est Inopinatum?

Quando suspensis auditorum animis
aliquid inexpectatum accidisse ostendi-
mus: ut, Nunquam credidi fore, ut pro-
bitas ab improbitate vinceretur; sed ita
fert casus infestus & corrupti seculi mo-
res, ut pietas victa jaceat.

Quid est Apostrophe?

Quando ita sermo abrumptur, ut vix
appareat, quid dicturus quis fuerit: ut
Virgil. Quos ego! sed mores præstat com-
ponere fluctus.

Quid est Apostrophe?

Quando sermonem avertimus ab iis,
cum quibus loquebamur, & ad alium
conver-

conuertimus, quam instituta oratio requirit: ut Cic. *Quousq; tandem Catilina abutere patientiâ nostrâ? quam diu furor iste tuus nos eludet? quem ad finem sese effrenata jactabit audacia?*

Quid est Prosopopœia?

Quando Personam in oratione nostra veluti loquentem fingimus: ut cum vel Angelum bonum aut malum: vel hominem præsentem aut absentem, aut planè mortuum; vel bestias, aut alias res omni sensu destitutas loquentes introducimus. Quemadmodum Iotham arboribus sermonem tribuit. Judic. 9. 7. Huic Figuræ subijcitur *Mimesis* & *Sermocinatio*.

Quid est Mimesis?

Quando alterius verba aut gestus imitatur, Esa. 28. *Manda, remanda, expecta, reexpecta: Expecta, reexpecta. Modicum ibi, modicum ibi.*

Quid

Quid est Sermocinatio?

Quando Orator ipse secum disputat, & quasi duorum colloquentium Personas sustinet: ut Cic. *Exhereditare filium voluit? Quam ob causam? nescio. Exhereditavitne? Non. Qui prohibuit? cogitabat. Cogitabat? cui dixit? Nemi.*

Quid est Aporia seu Dubitatio?

Quando fatemur nos nescire, quid facto opus sit? ut Virg. *Eloquar, an fileam?* Cic. *Quò me vertam? quid dicam? quid faciam in hac omnium rerum perturbatione?*

Quæ Figuræ sunt Amplificatoria & quomodo distinguuntur?

Quibus orationem quocumque modo augemus; atque distingvi possunt in simul probantes, illustrantes, respondentes & delectantes.

Quanam amplificatio probant?
Et hæ variant; probant, nimis diversæ ex locis

ex locis vel *Definitionis*, vel *Divisionis*,
vel *Causarum*.

*Quae Figura probant ex loco Defini-
tionis?*

Definitio, Interpretatio & Expositio.

Quid est Definitio?

Quando rem copiosius & ad popu-
larem intelligentiam ambimus: ut Cic:
pro Marcell. *Gloria est illustris & per-
vagata multorum ac magnorum, vel in
suos ciues, vel in Patriam vel in omne
genus hominum fama meritorum.*

Quid est Interpretatio?

Quando in Oratione nostra verba ali-
is significantioribus explicamus: ut Luc.
10. *Diliges Dominum tuum ex toto corde,
ex tota anima & ex omnibus viri-
bus tuis.*

Quid est Expositio?

Quando plures sententias idem signifi-
cantes coniungimus: ut Virg.

Quid praer Ascanius? *superatne & vesci-*
Atro.

*Aetheria, nec adhuc crudelibus occupat
umbris?*

Quae Figura probant ex loco Divisionis?

Distributio, Congeries & Incrementum.

Quid est Distributio?

Quando totum per partes suas expli-
camus: ut Cic: *Tota Respublica peri-
clitatur: Principum auctoritas lahesctae-
tur: Optimatum consilia reprobantur:
plebs non patitur se jure, aut legibus regi.*

Quid est Congeries?

Cum in Oratione plures Species v. g.
virtutes, vitia, &c. coacervamus: ut
Cic. orat. in Catil. *Omnia vorat, omni-
um aditus tenebat, appellare, tentare,
solicitare poterat, audebat. Erat ei con-
siliium ad facinus aptum: consilio autem
neque lingua deerat.*

Quid est Incrementum?

Cum per gradus ab infimis ad summa
imus: ut Cic. in Verr. *Facinus est vin-
cere ci-*

*cere civem Romanum, scelus verberare,
prope parricidium necare: quid dicam,
in crucem tollere?*

Quæ Figura probant ex loco Causarum?
Æthiologia, Translatio & Ratiocinatio.

Quid est Æthiologia?

*Quæ rei causam adducimus, quæ si
non tam vera, quàm speciosa, color di-
citur. ut Cic. de Senect. Ex hac vita
ita discedo, tanquam ex hospitio. non
tanquam è domo: Commorandi enim no-
bis natura diversorium, non habitandi
dedit.*

Quid est Translatio?

*Quando rei alicujus causam in alium
locum, aliudve tempus commodius dif-
ferimus: ut, Hanc rem pererabimus, ubi
ad arcem cause ventum fuerit.*

Quid est Ratiocinatio?

*Cum ex affectu vel signo aliquid col-
ligimus: ut illud Christi: Si hoc fit in
ligno viridi, in arido quid fiet? Quæ*

Quæ Figura illustant amplificando?

Iidem ipsæ diversimodè se habent.:
Aliæ enim illustant ex loco *Adjuncto-
rum*, seu *circumstantiarum*; aliæ ex lo-
co *Oppositorum* seu *Repugnantium*.

*Quæ Figura illustant ex loco Circum-
stantiarum?*

*Diatyposis, Prosopographia, Chrô-
nographia, Ethopoeia & Topographia.*

Quid est Diatyposis?

*Quando rem ita clarè exponimus, ut
quasi coràm fieri videatur. Quemadmo-
dum ita describitur convivium Marci
Antonii Philippi: Personabant omnia
vocibus ebriorum? natabant pavimenta
mero: madebant parietes &c. Quæ si
simplicior & minùs accurata, Hypoty-
posis vocatur.*

Quid est Prosopographia?

*Est Personæ, vel veræ, vel fictæ descriptio
proprio: ut apud Virg. est descriptio Poly-
phemi: Monstrum horrendum, infans,
E ingens*

ingens cui lumen ademptum: Trunca ma-
num pinus regit & vestigia firmat.

Quid est Chronographia?

Quâ tempus describimus: ut est apud
Ovid:

*Poma dat autumnus: formosa est mœsibus
ætas:*

Ver præbet flores: igne levatur hyems.

Quid est Erihopœia?

Est morum aut affectuum expressio:
qualis est Majorum ita posteritatis suæ
mores deplorantium: *Quem ege nepo-
tem adspicio? quæ nova, atq; insolita fa-
cies offertur oculis meis? Tunc posteritas
ac sanguis meus? quæ res igitur te co-
rumpit? quæ clades illata generi nostro?*

Quid est Topographia?

Quando locum verbis, quâ fieri po-
test, aptis delineamus: qualis est descri-
ptio domûs famæ apud Ovid: aut camporum
Elysiorum apud Virgil:

Quæ

Quæ Figura illustrant ex loco similitum?
Comparatio, Paradigma, Imago, Si-
militudo & Dissimilitudo.

Quid est Comparatio?

Est differentium collatio: ut Ovid:
*Quemadmodum lagena aquam: ita ani-
mus ingrati beneficiis facile admittit, sed
reddit cum murmure & querela.*

Quid est Paradigma?

Quando simile quid factum per ex-
empla ostendimus: ut Cic: *Quid Ale-
xander Macedo? Cùm ab ineunte æta-
te res maximas gerere cœpisset, nonne ter-
tio & trigesimo anno mortem obiit? Ex
quo judicari potest, virtutis esse quàm æ-
tatis celeriores cursum.*

Quid est Imago?

Quando alterum alteri nodè simile esse
monstramus: ut Ciconia gestans humeris
Parentes suos senio confectos: est imago
pietatis parentibus debita.

E 2

Quid

Quid est Similitudo?

Est duorum in aliquo tertio secundum qualitatem convenientia: ut, *Quemadmodum ex arboribus, si cruda sint, poma vi evelluntur; si matura & cocta, decidunt: Sic vitam adolescentulis vis auferit, senibus maturitas.*

Quid est Dissimilitudo?

Est duorum in eadem qualitate inconvenientia: ut Cic: *Non, quemadmodum equis vetulis teneros anteponeere solemus; sic amici novi veteribus sunt anteposendi: non enim amicitiarum esse debent, sicut aliarum rerum necessitates.*

Quae Figura illustrent ex loco Generis?

Assumptio, Sententia & Noëma.

Quid est Assumptio?

Cum specialem causam loco communi ornare studemus: ut, *Cum omnis Philosophia sana, utilis & necessaria est generi humano, cum vero imprimis ea pars, quae de moribus & vitæ doctrinam continet.*

Quid

Quid est Sententia seu Gnome?

Est dictum generale earum rerum, quas in vita quacunqve sequimur aut fugimus: ut, *Bellum armis non verbis gerendum est.*

Quid est Noëma?

Est dicti generalis ad certam materiam, vel personam accommodatio: ut, *Athenienses literis verbisque bellum adversus Philippum gerebant.*

Quae Figura illustrent ex loco Repugnantium?

Αντιθέλον ὀξύμωρον, Paradiastole, Epianorthosis & Commutatio, seu Αντιμεταβολή.

Quid est Αντιθέλον?

Cum contrariis contraria opponimus: v. g. ut, *aquila ipse est in pace ad vexandos cives acerrimus; in bello vero ad expugnandos hostes inertissimus.* Marcialis lib. 4. epigr. 42.

Sapere quod nolentem cogat, nolit quod volentem.

sem.

E 3

Quid est

Quid est O'ξύμωρον?

Quando idem negatur de semetipso : ut Ter : *Omnia habeo , neque quicquam habeo : nihil cum est , nihil desit tamen.*

Quid est Paradiastole?

Cum , quæ eandem vim habere videntur distingvimus : ut , *Vir bonus op. prugnari pecuniâ potest , non expugnari.* Item : *Non te frugalem apello , sed avarum : non liberalem , sed prodigum : non fortem , sed temerarium.*

Quid est Epanorthosis?

Quando idem , quod dicimus , revocamus & corrigimus : ut Ter : *Filium unicum adolescentulum habeo. Ah! quid dixi me habere ? Imò habeam , nec ne? incertum est.* Ita Cic : *Spartam nactus sum , hanc ornabo ; vel potius illa ornabit me.*

Quid est Αντιμεταβολή seu Commutatio?

Quando contrarius sensus in verbo-

rum

rum transpositione infertur : ut Cic : *Verè dici potest , Magistratum legem esse loquentem ; legem autem mutum Magistratum.* Item Cic : *Non , qui legem faciunt , justi sunt ; sed qui justi sunt , legem faciunt.*

Quæ Figura probant respondendo?

Prolepsis seu Occupatio , quæ duas habet partes : ὑποφωγὴ & ἀνθυποφωγὴ : quarum illa per Interrogationem : hæc verò per Subjectionem , Communicationem , Inversionem , Permissionem & concessionem , exprimi interdum potest.

Quid est Prolepsis?

Quando , quæ ab adversario nobis objici possunt , anticipamus & diluimus. Ubi objectio ὑποφωγὴ : ejus verò resolutio ἀνθυποφωγὴ dici solet : ut Cic : in Or. pro Mil. quæstionem hanc proponit : *Cur igitur victus est ?* & ipse respondet : *quia non semper à latrone viator , nonnunquam*

nunquam & latro à viatore occiditur.

Quid est Interrogatio?

Quando, ubi recta oratione uti possemus, quærendo eam proponimus: ut *Virg. Nunc ego te vidi Dæmonis pessime caprum excipere insidiis?*

Quid est Subiectio?

Quando multa, quæ pro adversario dici possunt, breviter proponimus, & ad singula succinctè respondemus: ut *Cic. Male iudicavit populus, at iudicavit non debuit, at potuit: non fero, at multi clarissimi & sapientissimi cives tulerunt.*

Quid est Communicatio?

Quando bonitate causæ freti adversarium ipsum consulimus, aut cum iudicibus deliberamus: ut *Cic. Quaro, si hodie domum tuam redeuntem, coacti homines & armati, non modo limine recluso, adiutuarum sed primo aditu, vestibuloq; prohibuerint, quid acturus sis?*

Quid

Quid est Inversio?

Cum id, quod nobis objicitur, in adversarium retorquemus: ut apud *Agellium*, dicitur *Romulus ad cœnam venisse, ibiq; non multum bibisse, quia postridie negotium habebat. Unde dicebant ei: Romule, si istuc omnes homines faciunt, vinum vilius erit. Is respondit: Imò verò carum, si quantum quisq; volet, bibat: nam ego bibi, quantum volui.*

Quid est Permissio?

Cum adversario aliquid largimur, ut reliquum discutiamus: ut, *Vocato Logicam seminarium hæreseos, vide, quomodo disputare queam, cum Sophistis? Male disputabis sine ea.*

Quid est Concessio?

Quando in nostrum commodum omnia adversario concedimus: ut *Cic. Habes igitur Tiberio, (quod est accusatori maxime optandum,) consentientem rem, sed tamen ita consentientem, &c.*

E s

Quo

Quæ Figura amplificando exhilarant ?
Præteritio & Paraphrasis.

Quid est Præteritio ?

Cum simulamus nos velle aliquid committere, quod tamen maxime dicimus: ut Cic. Non tibi objicio, quod hominem omni argento spoliasti.

Quid est Paraphrasis ?

Quando rem multis ambimus verbis: ut, Romana eloquentia Princeps, i. e. Cicero. Trojani belli scriptor, i. e. Homerus.

Quid & quæ sunt Figura Dispositionis ?

Quæ membra aut totum orationis corpus concinne connectunt, Suntque: Translatio, Digressio, Transitus, Reversio & Revocatio.

Quid est Translatio ?

Quando rem aliquam in locum vel occasionem commodiorem transferimus: ut, Hanc rem pertractabimus ubi ad artem causa ventum fuerit.

Quid

Quid est Digressio ?

Quando extra ordinem ad rem alienam, utilemque in oratione excutimus, cujus regressus his formulis significatur: Sed ut ad propositum revertar: sed ut redeam, unde digressus sum: sed quò dilabor? redeo ad id, unde aberravit oratio? Quæ Digressio est apud Virg. I. Georg. ubi facit digressionem ad mortem Cæsaris.

Quid est Transitus ?

Quando breviter monemus, quid dicendum sit, & quid adhuc dicendum restet: ut Cic: Satis mihi multa fecisse verba videor, quare hoc bellum etiam genere ipso necessarium, magnitudine periculosum sit: restat de Imperatore eligendo ad hoc bellum.

Quid est Reversio ?

Quando aliquid prorsus rejicimus, tanquam indignum & intempestivum, per formulas sequentes: Verum hac ad

rem

rem nihil : Desinamus scrutari ea , quæ
sunt inania : Quid istud ad rhombum ?
Non est mihi in presentia decretum com-
pilare lumina Poëtarum , nec quicquam
enim in rem nostram videntur facere ista
cuncta.

Quid est Revocatio ?

Quando , si prolixius progressi , ad
principium orationem revocamus : ut ,
Redeamus ad id , unde nos facta precla-
rissimorum hominum mentio pau-
per duxit,

CAPVT III,

De

COMPÔSITIONE.

Quid est Compositio ?

Est idonea partium in oratione cohæ-
rentium pro conditione rei dicendæ se-
cundum qualitatem & quantitatem di-
gestio.

Qui-

Quibus nititur illa partibus ?

Quatuor : Juncturâ , Ordine , Periodo
& Numero. Ubi duæ priores in qualita-
te , posteriores in quantitate Orationem
eloquentem reddunt,

Quid est Junctura ?

Est commoda literarum , syllabarum
& vocum coordinatio , ut oratio emer-
gat suavis , grata & sonora : non aspera
aut hiulca.

Quâ ratione fit istud ?

Quando vitatur (1) ejusdem literæ &
imprimis R. vel S. crebrior concursus ;
nam R. sono gaudet aspero & canino ,
qui in re acerba & vehementi exprimen-
dâ convenientissimus ; S. verò sibilanti ,
à quo abstinendum quoque , nisi natura
rerum diversum suadeat. (2) ejusdem
syllabæ otiosus & ingratus. vel in initio ,
vel in fine vocum aut sententiarum usus (3)
Plurium syllabarum seu brevium , seu
longarum coacervatio : & (4) Mono-
syllabarum temeraria conjunctio. *Quid*

Quid est Ordo?

Quando naturalis in verbis rebusque observatur series. h. e. quando nec verba inconcinne transjicimus; nec gravius leviori, dignius indigniori, prius posteriori, viros feminis, ortum occasui, diem nocti postponimus.

Quid est Periodus?

Est oratio, quæ veluti in circulo absoluta sententia, h. e. προλασει & αποδοσει constans, simul & semel ad cognoscendum intellectui obijciuntur.

Quæ & quotuplices sunt ejus Partes?

Duplices: aliæ Minores, quæ Græcis vocantur κόμματα, Latinis incisa; aliæ Majores Græcis κῶλα, Latinis membra dicta.

Quid est κόμμα?

Est Pars Orationis minor, sensum nunc perfectum, nunc imperfectum per decem ad summum syllabas exhibens.

*Quid**Quid est κῶλον?*

Est pars Orationis Major, sensum nunc perfectum nunc imperfectum per plures, quàm per decem syllabas exprimens: ut κόμμα est: Magna sunt in te opes; κῶλον verò si addas: latè patet gratia.

Quotuplex est κῶλον?

Duplex: Nunc enim est cum commate, ut in modo dato exemplo; nunc sine commate: ut, Secura mens possessori est iuge convivium.

Quotuplex est Periodus?

Duplex: Propria & Impropria. Illa iterum vel est simplex seu unimembris, vel duorum, vel trium; summum verò quatuor membrorum, quæ Periodi omnes aut in historiis, aut in Genere Deliberativo commodè adhibentur. e.g. Periodus unimembris potest esse hæc: Iosias Rex in tenerâ adhuc ætate singulari cultu ferebatur in Deum.

Quæ

Quæ formatur in bimembremia: Quas à DEO vires, animiq; facultates acceperat Josias eas in cultum illius religionemq; conferebat.

In trimembrem h.m. Quamvis corpore & mente minimè valeret Josias; attamen & mente pià colebat DEUM, & omnes corporis vires divino cultui destinabat.

In quadrimembrem sic: Quod si vitam rationem in Josia contemplari quis desideret, ejusq; pietatis in DEUM studium animo objiciat; Profectò velociores ejus virtutis cursum fuisse animadvertet, eumq; ætatis incrementa longè antevertis se intelliget.

Quid est Periodus Impropria?

Cujus vel καλὰ justo sunt prolixiora, vel totus ambitus pluribus quàm quatuor constat membris; & imprimis ejus usus est in rebus tristibus, magnis; aut ubi plura argumenta proferenda sunt. Quæ

vis hic

vis hic & arbitrium Oratoris & ejus natura subaudienda.

Quid est Numerus Oratorius?

Est ejusmodi vocum in initio, medio & fine secundum quantitatem coordinatio, ut oratio cum aurium animorumq; sensu consentiat.

Hac quomodo instituenda est?

Si inchoetur Periodus à Spondeo, Dactylo, Cretico, Molosso vel Anapæsto; diducatur Jambis, Trocheis; aut interdum etiam Spondeis (quamvis medium Periodi non adeò strictè observetur) & terminetur Dochimo, Spondeo, Dactylo (vel uno vel duobus) Distrocheo & similibus.

CAPVT

CAPVT IV.

De

ELOCUTIONIS

Parte propria.

*Quid est Pars Elocutionis propria?**Quæ* Orationis characterem, quis qualisve esse debeat, docet.*Quid est Character?*

Est certus in Oratione loquendi modus, rebus ipsis accommodatus.

Quotplex est character iste?

Triplex: Magnificus seu sublimis; humilis seu tenuis & mediocris seu æqualis.

*Quid est Magnificus?**Qui* res magnas verbis & Figuris ad dignitatem compositis exprimit: ut sunt: quando de DEO, rebus heroicis aut tragicis Orator agere instituit.*Quomodo istud fieri potest?*(1) *Verbis* dignitatem quandam præseferentibus, h. e. Metaphoricis vel Allegoricis

goricis à rebus grandibus petitis. (2) *Periodis* prolixioribus, quarum una plures complectitur, & (3) *Figuris* affectuosis & vehementioribus, puta, *Anaphorâ*, *Aposiopesi*, *Prosopopœia*, *Apostrophe* *Exclamatione*, *Periphrasi*, &c. Stylo ergò quatuor modo, h. e. hyperbolico: Poëtico, aut peregrinis verbis crebrisque epichetis turbato, rem magnam; parvam verò verbis leuipedalibus, significant, omnino peccant.

*Quid est Character humilis?**Qui* res tenues verbis ac Figuris decentibus explanat.*Qui fit istud?*

(1) *Verbis* vulgò usitatis, propriis, obuiis iisque paucis. (2) *Periodis* concinctis, & accuratis & denique (3) *sententiarum acuminibus*. Contra autem, si similis materia stylo sicco & jejuno exponatur, h. e. sententiâ rem immingente; verbis non satis mentem dicentis expre-

sis exprimendis, & commatis, ultra quam par est, frequentibus, peccatur.

Quid est Character mediocris?

Quando stylo sublimi humiliori, & humili sublimiori, h. e. mediocri verborum tropicorum & Figurarum usu, quibus stylus humilis superatur, & sententiis ad suavitatem compositis, oratio polita redditur. E contrario stylus in hac materia fluctuans, & nunc ad sublimem, nunc ad humilem declinans, illam deonestabit.

Ubi in Specie singula hac dicendi genera abhiberi possunt?

Genus summum ad concitandum maxime facit, unde acturi pro suggestu de DEO, Homine, Virtute, Republ. &c. idem recte usurpabunt. Humile sicut ad docendum aptissimum est; ita in Epistolis, vel in questionibus Theologicis pariter ac Philosophicis, non citra rem observatur. *Mediocre delectare solet, quare in lau-*

in laudibus, victoriis, triumphis, coram Comitibus; aut in Genealogiis, Nuptialibus, &c. exprimendis optime adhibetur.

PARS IV.

De

PRONUNCIATIONE.

Quid est Pronunciatio?

Est Orationis venuste expositæ apta quoad vocem & gestus enunciatio.

Quæ ejus sunt munia?

Moderare vocem, unde dicitur *Pronunciatio*; & formare gestus, unde adhuc dicitur *Actio*.

Quomodo moderanda vox est?

Diversimodè; aliter in *Quantitate*, aliter in *Qualitate*.

Quomodo moderanda vox est in

Quantitate?

Fit hoc dupliciter, in genere & in specie. In genere requiritur, (1) ut vox sit mediocris.

diocris, non gravissima vel acutissima, ne forsan in dicendi cursu immutetur ipsa; nisi affectus aut res ipsæ aliud postulent.

(2) *commata punctaq;* distinguat, nam *μολογία* ingrata est. In Specie verò in re gravi requiritur vox tardior; in humilis; in mediocri temperata.

Quomodo in Qualitate?

Quamvis per totū orationis actū vox articulata & æquabilis esse debet; tamen in principio lenior & submissior: in progressu verò contentiosior esse debet, ut ita gradatim ascendat. Quod si & affectus movendi, pro varietate istorum illa inlectenda quoque est.

Qua ratione moderandi sunt

Gestūs?

Diversā, prout vel totius sunt Corporis, vel saltem membrorum.

Quomodo totum corpus moderandum?

Corpus totum sic secundum naturam perin-

per integram Orationem erectum, & elevatum, subindeque moveatur,

Quomodo moderanda corporis membra?

(1) *Caput* sit rectum non obstipum, (2) *Oculi*, blandi & aperti, favorem & confidentiam promittentes (3) *Frons* exporrecta (4) *brachia* manusq; non ita crebrius, minus oratorum; quam gestulatorum more moveantur, ubi tamen dextrā potius, quā sinistrā adhiberi debet.

Quotuplex est Pronunciatio?

Quamvis satius esset, ut omnis Oratio memoriter dicatur, quod affectus & gestus tunc commodius observari possint; tamen, quia non omnibus pariter eadem est memoria: alij eandem legunt, & tunc *Pronunciatio est de scripto*; alij eandem ex memoriā dicunt, & horum *Pronunciatio*.

112 RVD I MENTA RHETORIGA.

*nunciatio vocatur memoriter talis. Sed
sufficiant hæc pro rudimentis.
Esto ergo*

F I N I S.

&

S. D. G.

Ende

lcum

a.
iexna-
applica-
n juveur
Sugge-
Libris

ivatum
n,
m suorum
ublicæ

NNE

ENBERG

Hangaria
Rektore

entium Studi

Excud. BARTPHAE, Typi C. G. V. An. 1670.